

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΑΖ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΜΑΪΟΥ 1988

ΑΡΙΘ. 8

== ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ==

«Έλαμψας τῷ κόσμῳ φῶς Φιλάνθρωπε...». — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδωροῦ, Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ὁ Εὐρωπαϊκὸς Πολιτισμὸς. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Δεκαπενταυγούστου. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Πρωτοπρ. Σεραφεὶμ Φαράσολοῦ, Ἀπὸ τὴν τάξη καὶ ψαλμωδία στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ ΚΠόλεως. — Ἐπίκρια. — Ἰω. Μ. Σπετσιώτη, Βιβλιογραφικὸ καὶ ἀρθρογραφικὸ δελτίο Βυζαντινῆς Μουσικῆς ἔτους 1987. — π. Ἀντωνίου Ἀλεξιοπούλου, Θρησκευτικὴ ἐλευθερία. — Δημ. Φερούση, Ἐκκλησία καὶ Δημόσιες Σχέσεις. — Χρυσ. Ι. Νεαμονιτάκη, Ἄνθη εὐλαθείας στὴν Πόλη τῶν ὀνείρων μας. — Βασιλικῆς Ψαθοπούλου, Ἡ προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας στὴ Νοσηλευτική. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Εἰδήσεις ποὺ ἐνδιαφέρουν τοὺς ἐφημερίους. — Νέοι συνταξιῶχοι τοῦ TAKE.

● ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθῆναι. Ἰασιῶ 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179,
112 51 Ἀθῆναι.

“ΕΛΑΜΨΑΣ Τῷ ΚΟΣΜῷ, ΦΩΣ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΕ...,

«Φῶς ὁ Πατήρ, φῶς ὁ Λόγος, φῶς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα,
ὅπερ ἐν γλώσσαις πυρίναις, τοῖς Ἀποστόλοις ἐπέμψθη· καὶ δι'
αὐτοῦ πᾶς ὁ κόσμος φωταγωγεῖται, Τριάδα σέβειν ἁγίαν».

«Τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, φῶς, καὶ ζωὴ, καὶ ζῶσα πηγὴ νοερά.
Πνεῦμα σοφίας, Πνεῦμα συνέσεως· ἀγαθόν, εὐδές, νοερόν, ἡγε-
μονεῦον, καθαῖρον τὰ παίσματα...».

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ

ΚΑΙ Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (*)

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Παναγιώτατε,

Τὰ λεχθέντα πείθουν, ὅτι «ἂν ὑπάρχῃ ἄνθρωπος, ποὺ νὰ ἡμπορῇ νὰ καυχῇθῃ ὅτι ὕφανε τὸν καλλιτεχνικὸ τάπητα τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, χρησιμοποιώντας τὸ θεῖκὸ στημόνι, αὐτὸς εἶναι ὁ σκηνοποιοὺς τῆς Ταρσοῦ»¹⁵.

Δι' αὐτὸ οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἀνήκομεν πλέον ὁργανικῶς εἰς τὴν Ε.Ο.Κ., πρέπει νὰ ἐνθυμούμεθα, ὅτι «*patet Europa*» δὲν ὑπῆρξεν ὁ Κάρολος ὁ Μέγας. Πατέρες τῆς Εὐρώπης ὑπῆρξαν πρὸ πάντων οἱ δύο Θεσσαλονικεῖς ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος καὶ παλαιότερον ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ πρὸ αὐτῶν ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος¹⁶, ὅταν ἐπάτησε διὰ πρώτην φοράν τὸ πόδι τοῦ ἐπὶ εὐρωπαϊκοῦ ἐδάφους εἰς τοὺς Φιλίππους τῆς Μακεδονίας, κομίζων τὸ λυτρωτικὸν καὶ ἐνοποιὸν μῆνυμα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα. «Ἀφ' ἧς ὁ Παῦλος... διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἐνεκέντρισε τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν καλλιέλιον, ἡ προχριστιανικὴ Ἑλλάς, τελειωθεῖσα διὰ τοῦ Παύλου εἰς τὴν ἑλληνοχριστιανικὴν τριάδα τῶν ὑψίστων ἀξιῶν τοῦ Ἀληθοῦς, τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Ἀγαθοῦ, ἀπέβη διὰ πάντα τὰ ἔθνη ἡ διδάσκαλος τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ»¹⁷.

Εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ χριστιανικοῦ μηνύματος ἐπαιξε σημαντικὸν ρόλον καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἰδρυθεῖσα χριστιανικὴ κοινότης τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ ὁποία διὰ τῆς Ἑγνατίας ὁδοῦ καὶ διὰ τῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα προσήγγιζον τὸν λιμένα τῆς πόλεως, ἔγινε πομπὴς ἀναμεταδόσεως τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἀπ. Παύλου, ὁ ὁποῖος δι' αὐτὸ γράφει εἰς τὴν Α' πρὸς Θεσσαλονικεῖς (α', 8): «Ἀφ' ὧν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ Κυρίου· οὐ μόνον ἐν τῇ Μακεδονίᾳ καὶ τῇ Ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὧν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐξεληλύθει».

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 130 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

15. Joseph Holzner, Παῦλος, μετάφρ. Ἱερωνύμου Κοτσώνη, Ἀθήναι, 1948, σ. 510.

16. Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Ὁρθόδοξία καὶ Εὐρώπη, Ἀθήνα.

17. Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, Ὁ Ἀπ. Παῦλος ἰδρυτὴς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, περ. «Ἐκκλησία», 1 Ἰουλίου 1950, σ. 210.

Ἐπὶ πλέον ὁ ἴδιος ὁ Ἀπ. Παῦλος, συνεχίσας τὰς ἱεραποστολικὰς του ὁδοιπορίας, κατέστη, κατὰ τὸν Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, «ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, ὁ γῆν καὶ θάλασσαν καθάπερ ὑπόπτερος περιδραμών, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ὁ νυμφαγωγὸς τοῦ Χριστοῦ, ὁ τῆς Ἐκκλησίας φυτουργός, ὁ σεφὸς ἀρχιτέκτων, ὁ κήρυξ, ὁ δρομεύς, ὁ ἀγωνιστής, ὁ στρατιώτης, ὁ παιδαγωγός, ὁ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὑπομνήματα τῆς οἰκείας ἀρετῆς καταλιπὼν»¹⁸, «ὁ τῶν ἐθνῶν διδάσκαλος, ἡ γλῶττα τῆς οἰκουμένης..., ἡ μέριμνα πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν»¹⁹.

Αὐτὸ δὲν ἐγένετο μόνον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, ἀλλ' ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται καὶ σήμερον διὰ τῶν λόγων του, οἱ ὁποῖοι περιέχονται εἰς τὰς «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων», καὶ διὰ τῶν ἐπιστολῶν του, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, «τοῦ Πνεύματος εἰσι μέταλλα (=μεταλλεῖα) καὶ πηγαί· μέταλλα μὲν ὅτι χρυσοῦ παντὸς τιμιώτερον ἡμῖν παρέχουσι πλοῦτον· πηγαὶ δέ, ὅτι οὐδέποτε ἐκλείπουσιν (=ἐξαντλοῦνται)· ἀλλ' ὅσον ἂν κενώσῃς ἐκεῖθεν, τοσοῦτον καὶ πολλῶν πλέον ἐπιρρεῖ (=ῥέει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν) πάλιν»²⁰.

Χαρακτηριστικῶς ὁ αὐτὸς ἱερός πατὴρ προσθέτει τὰ ἐξῆς: «Ὅταν δὲ Παῦλον εἴπω, τὸν Χριστὸν λέγω πάλιν... Οὐχ οὕτως ἥλιος ἀνατείλας λαμπρὰς ἀφιεῖς τὰς ἀκτῖνας εὐφραίνει μου τὰς ὕψεις, ὥς τὸ πρόσωπον Παύλου καταυγάζει μου τὴν διάνοιαν· ὁ μὲν γὰρ ἥλιος τὰς ὕψεις φωτίζει, ὁ δὲ Παῦλος εἰς αὐτὰς ἀναπτεροῖ τὰς ἀψίδας τῶν οὐρανῶν»²¹.

Πάντα ταῦτα τὰ θαυμαστά συνέβησαν καὶ συμβαίνουν, διότι ἡ κινητήριος δύναμις τοῦ Παύλου ἦτο ὁ Χριστός. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν τὰς διακηρύξεις του: «Πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ» (Φιλιπ. δ', 13). «Ἐμοὶ τὸ ζῆν Χριστός» (Φιλιπ. α', 21). «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός» (Γαλ. β', 20). Δι' αὐτὸ ἡδύνατο καὶ δύναται νὰ ἀπευθύνῃ εἰς τοὺς Χριστιανούς πάντων τῶν αἰώνων τὴν προτροπὴν: «Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς ἀγάγῃ Χριστοῦ» (Α' Κορ. ια', 1).

(Τέλος)

18. Migne Ἑ.Π. 48, 772.

19. Migne Ἑ.Π. 53, 97.

20. Migne Ἑ.Π. 51, 291.

21. Migne Ἑ.Π. 49, 290-291.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΩΣ

«Πρὸς οἰκοδομὴν»

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

17. «...ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΣΟΥ ΑΞΙΩΣΑΣΑ...».

Ἐπίσκεψιν πρὸς τὴν συγγενὴ τῆς Ἐλισάβετ ἐπραγματοποίησεν, ὡς γνωστόν, ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος μετὰ τὸν Εὐαγγελισμὸν Τῆς.

«Ἀναστᾶσα Μαριὰμ ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινήν, εἰς πόλιν Ἰούδα, καὶ ἡσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ».

Ὑποδεχομένη δὲ Αὐτὴν ἡ Ἐλισάβετ, τὴν εἶδεν αὐτὴν τὴν φοράν — μὲ θεῖον φωτισμὸν βεβαίως — ὅχι ὅπως τὴν ἔδλεπε πάντοτε, ὡς νεαράν ἀπλῶς συγγενὴ τῆς, ἀλλὰ ὡς «μητέρα τοῦ Κυρίου». Καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐκπληξίν τῆς διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν τιμὴν.

«Πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρὸς με;».

Δὲν ἀπαξιοῖ ἐν τούτοις ἡ Παναγία νὰ ἐπισκέπτεται, ὅχι μόνον τὴν Ἐλισάβετ, τὴν μητέρα τοῦ Προδρόμου, ἀλλὰ καὶ ἀπλοῦς εὐλαβεῖς χριστιανούς.

Αὐτὸ ἐξυπονοεῖ ὁ Παρακλητικὸς Κανὼν, θέτων εἰς τὸ στόμα τοῦ ἐπικαλουμένου τὴν Παναγίαν χριστιανοῦ τὰς λέξεις: «...ἐπισκοπῆς σου ἀξιώσασα».

Δὲν ἀναμένομεν βεβαίως ἐπίσκεψιν Αὐτῆς, ὑπὸ τὴν συνήθη ἔννοιαν τῆς ἐπισκέψεως. Ἀλλὰ ζητοῦμεν ἀπὸ τὴν Μητέρα τοῦ Κυρίου νὰ ἐκδηλώσῃ πρὸς ἡμᾶς ἕνα εὐμένες πλησίασμα - ἐπίδλεψιν, ἐπισκόπησιν, προσέγγισιν τῶν προβλημάτων καὶ τῶν ἀναγκῶν μας· καὶ νὰ μεσιτεύσῃ μητρικῶς πρὸς τὸν Υἱὸν Τῆς καὶ Σωτῆρά μας διὰ τὴν αἰσίαν λύσιν των.

Εἶναι ἡ στοργικὴ Μητέρα τῶν χριστιανῶν. Καὶ ἡ σκέπη τοῦ κόσμου. Ἐπιδλέπει συμπαθῶς καὶ ἀξιώνει τῆς ἐπιδλέψεως καὶ συμπαραστάσεως Αὐτῆς τοὺς ἐπικαλουμένους τὴν βοήθειάν Τῆς.

Ὅπως πληροφορεῖ ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς: «ἔμεινε δὲ Μαριὰμ... ὡσεὶ μῆνας τρεῖς (πλησίον τῆς Ἐλισάβετ) καὶ ὁπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς».

Μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἰωάννου ἀνεχώρησεν ἡ μέλουσα «μήτηρ τοῦ Κυρίου» ἐπιστρέφουσα εἰς τὸν οἶκόν τῆς.

Ὁ πατέρας ὁμῶς τοῦ Προδρόμου, ὁ Ζαχαρίας, ὕμνησε τὸν Θεὸν διὰ τὴν γέννησιν τοῦ παιδιοῦ· καὶ προσέθεσε δοξολογικοὺς λόγους πρὸς τὸν Ὑψίστον· «ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ».

Ὡμίλησε καὶ αὐτὸς περὶ «ἐπισκέψεως» θεϊκῆς. Περὶ τῆς «ἐπισκέψεως» τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον «ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (2 Κορ. 4,6) διὰ τὴν λύτρωσιν καὶ σωτηρίαν τοῦ κόσμου.

Αὐτὴν δὲ τὴν «ἐπίσκεψιν» καὶ εὐεργετικὴν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον τὴν εἶδαν καὶ τὴν ἠσθάνθησαν θαύματα πολλοὶ «καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεὸν λέγοντες... ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ» (Λουκ. 7,16).

Καὶ ἡ Ἐκκλησία ψάλλει κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου:

«Ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἐξ ὕψους ὁ Σωτὴρ ἡμῶν».

Ὁμολογοῦμεν οὕτω καὶ διακηρύττομεν τὴν βαθεῖαν πίστιν μας, οἱ Ὁρθόδοξοι χριστιανοί, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μας πρὸς τὸν Θεόν, διότι:

«ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, διόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας».
(Ἰω. 1,14)

*

Ἀλλὰ πῶς ἐπισκέπτεται καὶ ἡμᾶς ὁ Κύριος;

Ἀς ἀναμνησθῶμεν, ἐκ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ, περιπατοῦντος ἐπὶ τῆς θαλάσσης, διὰ νὰ σώσῃ τοὺς κινδυνεύοντας ἐκ τῆς μεγάλης τρι-

κυρίας μαθητάς Του, οἱ ὅποιοι ἐν τούτοις ἐφοδῆθησαν «λέγοντες ὅτι φάντασμα ἐστὶ, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν». Καὶ ἐχρειάσθη νὰ φωνάξῃ πρὸς αὐτοὺς «ὁ Ἰησοῦς λέγων· θάρα σε ἵτε, ἐγὼ εἰμὶ· μὴ φοβεῖσθε» (Ματθ. 14, 26-27).

Εἶναι διαφωτιστικὴ ἡ εὐαγγελικὴ αὐτὴ διήγησις.

Καὶ μᾶς βοηθεῖ νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ὁ Κύριος ἔρχεται καὶ πρὸς ἡμᾶς, μὲ ἀναλόγους τρόπους· ἀφ' ἐνὸς διὰ νὰ βοηθήσῃ «κατὰ τὴν ἐκάστου ἰδίαν χρείαν», ὅπως πράγματι ἔχομεν πλείστους λόγους νὰ ἐνθυμούμεθα περιστατικὰ τῆς ζωῆς μας, μὲ αἰσίαν ἐκθασιν, διὰ τῆς ἰδικῆς Του ἐπεμβάσεως, ἐνῶ ἦτο τελείως ἀπίθανος ἡ εὐτυχὴς λύσις, χωρὶς τὴν βοήθειάν Του. Ἐξ ἄλλου, ἔρχεται μερικὲς φορές καὶ κατὰ τρόπον ποῦ μᾶς κάνει νὰ φοβούμεθα, ὅταν ἡ «ἐπίσκεψίς» Του γίνεται «ἐν ῥάβδῳ παιδεύσεως» (παιδαγωγίας καὶ δοκιμασίας). Ἀρκεῖ ὅμως καὶ τότε νὰ συνειδητοποιοῦμεν ὅτι ἀπὸ τὸ δικό του χέρι γίνεται ἡ ἐπέμβασις καὶ ἡ δοκιμασία· ὅτι δηλ. οὕτως ἢ ἄλλως ἔχομεν «ἐπίσκεψιν Κυρίου» - εὐεργετικὴν τελικά, ἐφ' ὅσον θὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς τῆς παιδαγωγίας Του. «Θάρα σε ἵτε, ἐγὼ εἰμὶ· μὴ φοβεῖσθε», μᾶς φωνάζει ὁ Πανάγαθος καὶ ὅταν ἐπιτρέπη μερικὰς θλίψεις καὶ στενοχωρίας.

Εἴθε νὰ ἀξιούμεθα «ἐπισκοπή» (εὐεργετικῆς ἐπιστάσεως) παρὰ τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Καὶ ἀπολαύοντες τῶν ἐκ ταύτης ὠφελημάτων, νὰ δοξάζωμεν Αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

18. «ΘΑΝΑΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΘΟΡΑΣ ΟΣ ΕΣΩΣΕΝ...».

Ἡ φθορὰ καὶ ὁ θάνατος, τὰ δύο μεγάλα καὶ φοβερά αὐτὰ πηγήματα, ἦσαν κάποτε ἀνύπαρκτα διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀγνωστα καὶ τὰ δύο εἰς τὸν παραδεισιακὸν ἀνθρώπον, ὁ ὁποῖος ἀπελάμβανε τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς, χωρὶς νὰ φοβῆται τέτοια δυσάρεστα ἐνδεχόμενα.

Ἀλλὰ δυστυχῶς ὑπετάγη εἰς αὐτά, ἡττημένος καὶ ἐξουθενωμένος ἀπὸ τὴν γνωστὴν δολιοφθορὰν τοῦ διαβόλου.

Στὸ χέρι τοῦ ἀνθρώπου ἦτο νὰ σταθῇ μὲ δέος ἐνώπιον τῆς θεϊκῆς προειδοποιήσεως· «ἦ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ θανάτου ἀποθανεῖσθε» (Γεν. 2,17).

Διατί νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ γευθῇ τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν; Ἡξερε ὅτι θὰ ἐπλήρωνε πολὺ ἀκριβὰ — μὲ θάνατον — τὴν παράβασιν τῆς ἀπαγορευτικῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅμως παρεσύρθη. Τοιοῦτοτρόπως δὲ «ἡ ἀμαρτία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ διὰ τῆς ἀμαρτίας ὁ θάνατος» (Ρωμ. 5,12).

Ἐφάλαμεν ὅμως ἀπόψε εἰς τὴν Παράκλησιν·

«Θάνατου καὶ τῆς φθορᾶς ὅς ἐσωσεν, Ἐαυτὸν ἐκδεδωκὼς τῷ θανάτῳ».

Ἀναφερόμενοι διὰ τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν Χριστόν, ἀναλγισζόμεθα ὅτι Ἐκεῖνος παρέδωκε τὸν ἑαυτὸν Του εἰς θάνατον καὶ μὲ τὴν θυσίαν Του αὐτὴν ἀπαλλάσσει καὶ σώζει ἡμᾶς ἀπὸ τὴν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον.

Βεβαιώνει δὲ ὁ Ἰδιος ὅτι ὅποιος δέχεται τὸν λόγον Του καὶ πιστεύει εἰς τὸν Θεὸν ποῦ Τὸν ἀπέστειλε σωτήρα τοῦ κόσμου «ἐχελών αἰώνιον καὶ... μετὰ θένον ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν» (Ἰω. 5,24). Ὁ πιστὸς δηλ. κατορθώνει, μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, νὰ ξεπεράσῃ τὸν ἐκ τῆς ἀμαρτίας πνευματικὸν θάνατον, ποῦ δὲν φοβεῖται τὴν ὕλικήν φθορὰν καὶ τὸν θάνατον, διότι ἔχει πάρει ἤδη τὸν δρόμον του καὶ θαδίζει πρὸς τὴν ἀθανασίαν καὶ αἰώνιον ζωὴν.

Μὲ τὴν ἰδίαν ἔννοιαν ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὁ Θεολόγος θὰ ἐπαναλάβῃ εἰς τὴν Α' Καθολικὴν ἐπιστολήν του (2,17) ὅτι «ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα».

Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ ἐννοήσωμεν· ὅτι ἡ ἀμαρτία εἶναι τὸ πρωταρχικὸν καὶ τὸ κυριώτερον στοιχεῖον φθορᾶς τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶναι ποτὲ κέρδος. Ἀντιθέτως· ἐπιφέρει τὴν φοβερωτέραν ζημίαν. «Τὰ γὰρ ὀφώνιαι τῆς ἀμαρτίας θάνατος» (Ρωμ. 6,23).

Κανεὶς δὲν ἐγῆκε κερδισμένος ἀκολουθῶν ἀμαρτωλοὺς τρόπους ζωῆς. «Μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις, μηδὲ ζήλου τοὺς ποιῶντας τὴν ἀνομίαν», λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ψαλμωδοῦ (36,1). Καὶ προσθέτει τὴν ἐξῆς διαπίστωσιν· «εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον καὶ ἐπαυρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Καὶ παρήλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν· καὶ ἐζήτησα αὐτὸν καὶ οὐχ εὗρήθην τὸ τόπος αὐτοῦ» (αὐτ. 35-36). Πρόσκαιρες καὶ φευγαλέες ἀπολαύσεις καὶ ἐπιτυχίες τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐξασφαλίζουν εἰς αὐτὸν μόνιμον κέρδος. Κάποινα ὥρα πληρώνει ἀκριβὰ τὴν ἀμαρτίαν του. Ἄν δὲν μετανοήσῃ, ὅλα φθείρονται καὶ χάνονται· καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος μαζὶ τῶν.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς αὐτόν, ὁ ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ, μὲ τὴν ἀγνήν ζωὴν καὶ τὸν ἀδιάφθορον χαρακτήρα του ἐξασφαλίζει τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ «πάσαν δόσιν ἀγαθὴν καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἠνωθεν καταβαίνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων» (Ἰακ. 1,17).

Ἐξ ἄλλου ἡ ἀγνότης εἶναι παράγων ὑγείας καὶ θαλερότητας· ἐνῶ ἡ ἄτακτος ζωὴ ὑποσκάπτει καὶ φθείρει τὸν ἀνθρώπον.

Μὴ ἀφίνωμεν νὰ μᾶς δηλητηριάξῃ ἡ ἀμαρτία καὶ νὰ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

472. Γιατί πρὸ τῆς ἐκφωνήσεως «Ὁ τι ἅγιος εἶ, ὁ Θεὸς ἡμῶν...» τῆς θείας λειτουργίας λέγει ὁ διάκονος (ἢ ὁ ἱερεὺς) «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», ἐνῶ δὲν ἐπακολουθεῖ δέησις; (Ἑρώτησις Αἰδ. Π.).

473. Γιατί δταν συλλειτουργῇ διάκονος λέγει αὐτὸς τὸ τέλος τῆς ἐκφωνήσεως τῆς εὐχῆς τοῦ τρισαγίου («Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων»), ἐνῶ σ' ὅλες τὶς ἄλλες ἐκφωνήσεις ὁ ἱερεὺς λέγει ὁλόκληρην τὴν ἐκφώνησιν μόνος; (Ἑρώτησις Παν. Χ.).

Οἱ ἀνωτέρω ἐρωτήσεις ἐπισημαίνουν καὶ πάλι δυὸ ἰδιορρυθμίες τῆς λειτουργικῆς μας πράξεως, ποὺ δὲν μᾶς κάνουν μὲν ἐντύπωσι, γιατί τὶς ἔχουμε συνηθίσει, προκαλοῦν ὅμως εὐλογα ἐρωτήματα σ' ἐκείνους ποὺ μελετοῦν προσεκτικώτερα τὸ κείμενο τῆς λειτουργίας μας.

Μὲ τὴν διακονικὴ παρακέλευσι «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» εἰσάγονται πολὺ λογικὰ οἱ ἱερατικὲς εὐχὲς ἢ οἱ διακονικὲς συναπτές. Καὶ οἱ εὐχὲς καὶ οἱ συναπτές ἀναφέρουν πρὸς τὸ Θεὸ τὰ αἰτήματα τῆς προσευχῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος ἢ θέτουν σὸ στόμα τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ τὰ θέματα τῆς προσευχῆς. Ἐδῶ ἀντὶ εὐχῆς ἢ συναπτῆς εἰσάγεται ἐκφώνησις, ποὺ δοξολογεῖ τὸν ἅγιον Θεό, χωρὶς νὰ ὑπάρχουν αἰτήματα, δεήσεις γιὰ νὰ δεηθῶμε. Βέβαια θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθῇ ἡ πρόταξις αὐτῆς τῆς φράσεως «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» ὅτι προήλθε ἀπὸ ἕνα εἶδος ἱερῆς συνηθείας, ὅπως βλέπουμε νὰ γίνεται σὲ μεταγενεστέρᾳ ἐποχῇ στὴν ἔνδυσι τῶν ἱερῶν ἀμφίων καὶ στὴν προσκομιδῇ. Ἐκεῖ μὲ τὴν τυποποιημένη πιά διακονικὴ αὐτῆς φράσι εἰσάγονται συνήθως ψαλμικοὶ στίχοι («Ἀγαλλιάσεται ἡ ψυχὴ μου...», «Σκέπασον ἡμᾶς...» κ.λπ.) χωρὶς ἄμεση ἀνταπόκρισι πρὸς τὰ λεγόμενα. Ἐδῶ ὅμως, ὅπως εἶδα ἰδοῦμε στὴ συνέχεια, δὲν πρόκειται γι' αὐτὸ.

Σ' ὅλες πάλι τὶς περιπτώσεις ἡ δοξολογικὴ κατακλείδα τῶν εὐχῶν, ἡ «ἐκφώνησις», λέγεται ἀπὸ τὸν

ἱερέα μαζί μὲ τὴ στερεότυπη κατάληξι τῆς («νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων») ὁλόκληρη, χωρὶς νὰ παρεμβαίῃ ὁ διάκονος γιὰ νὰ πάρῃ τὸ τέλος («καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων»), ὅπως γίνεται στὴν ἐκφώνησι τῆς εὐχῆς τοῦ τρισαγίου. Κάτι παρόμοιο θρῖσκουμε, πληρέστερο ὅμως («Πάντοτε νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων»), νὰ λέγεται κατὰ τὴν ἀπόθεσι τῶν περισσευμάτων τῶν τιμίων δώρων στὴν πρόθεσι (ἢ παλαιότερα σὸ διακονικό), μόνον ὅμως ἀπὸ τὸν ἱερέα, ἢ σὺν ἐπωδός, πάλι ἀσύνδετα, κατὰ τὴν ἔνδυσι καθενὸς ἀμφίου. Καὶ οἱ μεταγενέστερες ὅμως αὐτὲς περιπτώσεις εἶναι ἄσχετες πρὸς τὴν παροῦσα.

Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ἰδιορρυθμὰ σημεῖα εἶναι ἴχνη ποὺ ἄφησαν οἱ διαδοχικὲς φάσεις ἐξελιξέως τοῦ σημείου αὐτοῦ τῆς θείας λειτουργίας. Ἀπὸ τὶς ἱστορικὲς μαρτυρίες γνωρίζουμε ὅτι ἤδη ἀπὸ τὸν Ε' αἰῶνα χρησιμοποιοῦσαν τὸ τρισάγιο ὡς τροπάριο λιτανείας. Ἡ χρῆσις αὐτῆς τοῦ τρισαγίου ἐπεβίωσε μέχρι σήμερα στὴ νεκρώσιμο ἀκολουθία καὶ στὰ συνδυασμένα μὲ λιτανεία ἀσματικά τρισάγια σὸ τέλος τῆς δοξολογίας κατὰ τὸ Μέγα Σάββατο καὶ τὶς ἑορτὲς τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Ἀπὸ τὸν ΣΤ' αἰῶνα τὸ θρῖσκουμε στὴν ἀρχὴ τῆς θείας λειτουργίας ὡς εἰσοδικό, δηλαδὴ πάλι ὡς τροπάριο λιτανείας, εἴτε αὐτὴ ἐτελεῖτο μετὰ ἀπὸ λιτανεία εἴτε ὄχι. Τότε ἡ ψαλμωδία του συνῴδευε τὴ στιχολογία ψαλμοῦ, πιθανῶς τοῦ 79ου, καὶ ἡ θεία λειτουργία ἄρχιζε ἀπ' εὐθείας ἀπ' αὐτὸ, χωρὶς συναπτῇ, ἐκφώνησι καὶ εὐχὴ τρισαγίου. Τὰ τρία ἀντίφωνα δὲν εἶχαν ἀκόμη εἰσαχθῇ. Τὸν εἰσοδικὸ αὐτὸ χαρακτηριστὴ διατηρεῖ τὸ τρισάγιο ἀκόμη καὶ σήμερα στὴν ἀρχιερατικὴ λειτουργία. Κατ' αὐτὸ καταλαμβάνει ὁ ἀρχιερεὺς τὴν καθέδρα. Κατὰ τὸν ΣΤ' - Ζ' αἰῶνα εἰσάγεται πρὶν ἀπὸ τὸ τρισάγιο τὸ τρίτο ἀντίφωνο μὲ τροπάριο, ὡς εἰσοδικό. Τὸ τρισάγιο παραμένει στὴ θέσι του, ἀλλὰ προηγεῖται αὐτοῦ ἡ μεγάλη συναπτῇ (τὰ εἰρηνικά), ἡ εὐχὴ τοῦ τρισαγίου καὶ ἡ ἐκφώνησις τῆς. Καὶ ἡ φάσις αὐτῆς διατηρεῖται στὴν ἀρχαία λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου καὶ στὴν ἀκολουθία τοῦ μεγάλου σχήματος. Ἐξ ἄλλου οἱ συνδεδεμένες μὲ τὸν

ὑποβαθμιζή τὴν κοινωνίαν ἢ διαφθορά τῶν συνειδήσεων.

Φειδόμενοι δὲ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν μας, ὡς κρατήσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας καθαρὸν καὶ ἀμόλυντον. Καθαρὰ τὰ χέρια, καθαρὰν τὴν γλῶσσαν καὶ εὐπρεπῇ, καθαρὰν τὴν ὅλην ὑπαρξίν μας «ἀπὸ παντὸς μόλυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύ-

ματος, ἐπιτελοῦντες ἁγίως καὶ φόβῳ Θεοῦ» (2 Κορ. 7,1).

Τὰ πάθη εἶναι φοροποιὰ πάντοτε. Ἡ κατὰ Χριστὸν ζωὴ εἶναι ἡ ἀσφάλειά μας. Τὸ βεβαιώνει καὶ τὸ ἐγγυᾶται ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τῆς Παρθένου: «Θα νά τοῦ καὶ τῆς φθορᾶς Ὅς ἔσωσεν, Ἐαυτὸν ἐκδεδωκὼς τῷ θανάτῳ».

ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΨΑΛΜΩΔΙΑ ΣΤΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΝΑΟ Κ/ΠΟΛΕΩΣ

Τοῦ Πρωτοπρ. κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΦΑΡΑΣΟΓΛΟΥ

«Εὐλογητὸς» ὁ ἱερεὺς. «Ἀμὴν» ὁ Πρωτοψάλτης καὶ ἀρχίζει ὁ «Προοιμιακός».

Ὁ «Προοιμιακός»³³. Ἦδη ἄρχισε ὁ Ἑσπερινός. Ἡ ἀτμόσφαιρα μέσα στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ εἶναι πολὺ κατανυκτικὴ. Λίγες ἀκτίνες ἀπὸ τὸ φῶς μπαίνουν ἀπὸ τὰ πίσω παράθυρα. Ἀπὸ τὴ δύση. «Ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ» ἀκούμε στὸν Προοιμιακό. Οἱ πολυέλαιοι, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μπροστινοὺς δύο, εἶναι σβηστοί. Λίγος κόσμος, ἀραιὸ τὸ ἐκκλησίασμα. Συνήθως εἶναι ἐνορῶτες φιλακόλουθοι ἀπὸ τὸ Φανάρι σκορπισμένοι στὸ Ναό, μᾶλλον στὰ δύο κλίτη, ἀλλὰ καὶ παιδιὰ πολλὰ τοῦ Δημοτικοῦ ἀπὸ τὴ Μαράσλειο, τὸ Βαλατᾶ καὶ τὰ περίχωρα στὸ σολέα μὲ γραμμὴ, καὶ ἄλλα μικρότερα στὰ πόδια τοῦ Πατριάρχου, στὰ σκαλιὰ τοῦ θρόνου. Εἶναι ἡ νέα γενεά, ποὺ θὰ διακω- νίσει τὸ γένος.

Οἱ ψάλτες πῆραν τὶς θέσεις τους ψηλὰ στὰ στασίδια τους. Μένουν ἀκίνητοι, σοβαροί. Ποτὲ δὲ συζητοῦν ἄσχετα θέματα πάνω στὸ ἀναλόγιο, παρὰ μόνον ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ δώσουν κάποιον σύνθημα στοὺς βοηθοὺς ἢ κανονάρχες γιὰ τὸ ψάλσιμο.

Ἐπικρατεῖ ἀπόλυτὴ ἡσυχία στὸ Ναό. Μόνον ἡ φωνὴ τοῦ Πατριάρχου, δυνατὴ, ἐπιβλητικὴ ἀκούεται νὰ διαβάζει καθαρὰ τὶς λέξεις τοῦ Προοιμιακοῦ, πάντα μέσα ἀπὸ τὸ Ὁρολόγιο. Στὸ τέλος τοῦ Προοιμιακοῦ, τὸ «Ἀλληλούϊα». Τὴν τρίτη τριάδα τὴ διαβάζει ψάλλοντας καὶ δίνοντας κατὰ κάποιον τρόπο τὴ βᾶση στὸ διάκονο ποὺ θὰ πεῖ τὰ «Εἰρηνικά».

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 135 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7 τεύχους.

33. Ὅταν ὁ Πατριάρχης χοροστατεῖ στὸν Ἑσπερινό, διαβάσει τὸν Προοιμιακό, ψάλλει τὸ «Φῶς ἱλαρόν», διαβάσει τὰ «Ἀναγνώσματα» ἂν ὑπάρχουν, τὸ «Καταξίωσον», λέγει τὸ «Εἰρήνη πᾶσι», τὸ «Νῦν ἀπολύεις», τὸ «Στερεῶσαι», ἢ τὸ «Εὐλογία Κυρίου» ἂν ὑπάρχει Ἀρτοκλασία στὴν ὁποία προε- ξάρχει μὲ ὁμοφῶριο καὶ πετραχήλι, ποὺ τὸ προσφέρει ὁ Μέγας Ἐκκλησιάρχης καὶ τὸν ἐνδύει ὁ Μέγας Ἀρχιδιάκονος, καὶ στοὺς Κατανυκτικοὺς Ἑσπερινούς λέγει τὸ «Ἐπουράνιε Βασιλεῦ».

Ἑσπερινὸ ἀρχαιοπρεπεῖς λειτουργίες τοῦ Μεγάλου Βασιλείου τῶν παραμονῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων, τῆς Μεγάλης Πέμπτης καὶ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου ἀρχίζουν καὶ σήμερα ἀπὸ τὸ τρισάγιο. Τὰ προηγούμενα ἀνήκουν στὸν Ἑσπερινό. Ἀπὸ τὸν Ζ' ὡς τὸν Ι' αἰῶνα στὸ εἰσοδικὸ (τρίτο) ἀντίφωνο προστί- θενται ἄλλα δύο καὶ ἡ προσκομιδὴ γίνεται κατ' αὐτά. Ἡ μεγάλη ὁμῶς συναπτὴ παραμένει στὴν παλιά της θέσι, δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ τὸ τρισάγιο. Ἀπὸ τὸν ΙΑ' ὡς τὸν ΙΓ' αἰῶνα γίνονται βαθμηδὸν καὶ ἄλλες ἀλλαγές ἢ προσκομιδὴ μετατίθεται πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξιν τῆς θείας λειτουργίας καὶ ἀποκτᾷ αὐτοτέλεια. Ἡ με-

τὰ «Εἰρηνικά». Στὸ «Δόξα Πατρὶ» τοῦ Προοιμιακοῦ ὁ πρῶτος Διάκονος τῆς ἡμέρας ντυμένος μὲ τὸ διακονικὸ Στιχάρι καὶ τὸ Ὁράριο³⁴, χωρὶς ἐπι- μάνικα, γιὰ τὰ αὐτὰ τὰ φοροῦν μόνον στὸν Ἑσπερινό τῆς Ἀναστάσεως καὶ στὴν ἀκολουθία τοῦ Ἐπιταφίου τῆς Μεγάλῃ Παρασκευῇ καὶ σὲ ὅλες φυσικὰ τὶς θεῖες Λειτουργίες, μὲ καλυμμαύχι καὶ χωρὶς δικηροτρί- κηρα, γιὰ τὰ αὐτὰ δὲν τὰ χρησιμοποιοῦν στὶς χορο- στασίες, ἔρχεται ἀπὸ τὴ Βόρεια Πύλη μπροστὰ στὴν Ὁραία Πύλη, κάνει «σχήμα» στὸν Πατριάρχη (τὸ «σχήμα» γίνεται στὸ θρόνο πάντα, ἀκόμη κι ἂν δὲ χοροστατεῖ ἀρχιερέας, γιὰ τὸ νοερὸ παριστάμενο Ἀρ- χιερέα ΧΡΙΣΤΟ, ποὺ εἶναι στημένη ἡ εἰκόνα του) καὶ ἀρχίζει τὰ «Εἰρηνικά» ἀπλὰ καὶ καθαρά, σὲ ὕφος καὶ ἦχο πλάγιο τοῦ τετάρτου. Ἐχεῖ ὑψωμένο τὸ δεξιὸν χεῖρ ποὺ κρατᾷ τὸ Ὁράριο καὶ εἶναι στραμμένος πλάγιως, ὥστε νὰ βλέπει τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ στὸ τέμπλο καὶ νὰ μὴ ἔχει τὰ νῶτα τελείως στὸν Πατρι- ἀρχη.

Ὁ Πρωτοψάλτης καὶ ὁ Λαμπαδάριος ἀπαντοῦν ἐναλλάξ τὸ «Κύριε ἐλέησον» χῦμα, στὴν κάτω ἀντι- φωνία ἢ στὸν Νη. Ἀρχίζει πρῶτα ὁ δεξιὸς χορός.

Στὸ «Ὑπὲρ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου...» (ποτὲ δὲ λέγεται «τοῦ Πατρὸς ἡμῶν» ἢ «Πατριάρχου»), στρέ- φεται ὁ Διάκονος καὶ ὁ Μέγας Ἀρχιεπίσκοπος ἀπὸ τὸ Ἱερὸ πρὸς τὸ θρόνο καὶ κἀνουν «σχήμα» ἐνῶ ὁ Πα- τριάρχης τοὺς εὐλογεῖ μὲ τὸ χεῖρ του, (τὸ «σχήμα» στὸ θρόνο γίνεται ἀκόμη καὶ ὅταν δὲν χοροστατεῖ ὁ Πατριάρχης) ὁ δὲ Πρωτοψάλτης λέγει χῦμα «Κύριε ἐλέησον», ἂν καὶ δὲν εἶναι ἡ σειρὰ του, συγχρόνως στρέφονται καὶ οἱ χοροὶ καὶ ὅλοι μαζὶ κἀνουν «σχήμα» στὸν Πατριάρχη. Τὸ ἴδιο στρέφονται καὶ ὅταν ὑπάρχει Συνοδικὴ Χοροστασία στὸ «Ὑπὲρ τῶν ἁγ. ἀρχιερέων». Στὸ «Ἀντιλαβοῦ» λέγεται τὸ «Κύριε ἐλέησον». (Τῆς

34. Ὁ Διάκονος ποὺ πῆρε «καὶρὸν» ἀπὸ τὸν Πατριάρχη δὲν παίρνει «εὐλογία» ἀπὸ τὸν ἱερέα μὲ τὸ Στιχάρι καὶ τὸ Ὁράριο.

γάλη συναπτὴ μεταφέρεται πρὶν ἀπὸ τὸ πρῶτο ἀντί- φωνο καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ τρισαγίου, ποὺ λεγόταν μυστι- κῶς κατ' αὐτὴ ἢ εἰς ἐπήκουον τοῦ λαοῦ μεταξὺ εὐχῆς καὶ ἐκφωνήσεως, ἀρχίζει νὰ λέγεται πρωθυστερώς κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς ψαλμωδίας τοῦ τρισαγίου. Λεί- ψανο τῆς συναπτῆς ἔμεινε ἡ ἀρχικὴ τῆς φράσις («Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν»), ποὺ εἰσήγε ἡ τὴν εὐχὴ τοῦ τρισα- γίου, ἂν ἐξακολουθοῦσε νὰ λέγεται πρὶν ἀπὸ τὸ τρισά- γιο, ἢ καὶ μόνη τὴν ἐκφώνησι, ἂν ἡ εὐχὴ μετετίθετο, πρᾶγμα ποὺ καὶ τελικὰ ἐπεκράτησε. Ἔτσι φθάσαμε στὴν ἀπάντησι στὸ πρῶτο ἐρώτημα.

(Συνεχίζεται)

Παναγίας ἀρχάντου». Ὁ Διάκονος στρέφεται πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας στὸ τέμπλο, κάνει τὸ σταυρό του μὲ τὸ Ὅραριο, καὶ στὸ «ἐαυτοὺς καὶ ἀλλήλους» ἐπανέρχεται στὴ θέση του. Στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ οἱ χοροὶ δὲν ψάλλουν τὴν ὥρα αὕτῃ τὸ «Ὑπεραγία Θεοτόκε...».

Ὁ ἱερεὺς «Ὅτι πρέπει». Ὁ Διάκονος κάνει τὸ σταυρό του στὸ «τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ», ὅπως καὶ οἱ χοροί, κάνει «σχήμα» στὸ θρόνο καὶ μπαίνει στὸ Ἱερὸ ἀπὸ τῆς Νότιας Πύλης.

Τὸ «Κέλευσον». Τὴν ὥρα ποὺ ὁ Διάκονος λέγει «Τῆς Παναγίας», δύο κανονάρχες, ἕνας ἀπὸ τὸ δεξιὸ καὶ ἕνας ἀπὸ τὸν ἀριστερὸ χορὸ, ἔρχονται στὸ μέσον τοῦ Ναοῦ, στὸ σολέα, ἀπέναντι στὸ θρόνο, ὅπου παραμένει ὁ Πριμικήριος μὲ τὸ Διβάμβουλο καὶ στέκονται δίπλα του, δεξιὰ του αὐτοῦ ποὺ θὰ πεῖ τὸ «Κέλευσον» καὶ ἀριστερά του ὁ ἄλλος καὶ κάνουν «σχήμα» στὸν Πατριάρχη. Μετὰ τὸ «Ὅτι πρέπει» ἀμέσως λέγεται τὸ «Κέλευσον». Ὁ Πατριάρχης τότε εὐλογεῖ τὸν Πρωτοψάλτη, ὁ ὁποῖος κάνει «σχήμα» καὶ ἀρχίζει τὸ «Κεκραγάριον». Ἀνάβουν κλιμακωτά, σκάλα-σκάλα οἱ πολυέλαιοι. Οἱ κανονάρχες παραμένουν ἀκίνητοι στὶς ἴδιες θέσεις μέχρι νὰ ἐπαναλάβει ὁ Πρωτοψάλτης στὸ «Κεκραγάριον» τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» καὶ τότε κάνουν μετάνοια καὶ ἐπανέρχονται, χωρὶς νὰ φιλήσουν τὸ χέρι τοῦ Πατριάρχου, στὰ ἀναλόγια τους, ἀφοῦ κάνουν «σχήμα» μπροστὰ στὴν Ὁραία Πύλη καὶ οἱ δύο μαζί.

Στὴ συνέχεια κάνει «σχήμα» καὶ ὁ Πριμικήριος καὶ ἀναχωρεῖ μὲ τὸ Διβάμβουλο ἀπὸ τὴ βόρεια πλευρὰ καὶ παραμένει στὴ θέση του δίπλα στὴν εἰκόνα τῆς Φανερωμένης³⁵.

Τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» καὶ τὸ «Κατεϋθυνθήτω». Ὁ Πρωτοψάλτης ἔχει ἀρχίσει μαζί μὲ τοὺς Δομέστιχους καὶ τοὺς κανονάρχες τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» στὸν ἥχο τῆς ἐβδομάδας ποὺ ἔδωσε τὸ σύνθημα τὸ «Κέλευσον» καὶ τὴν «ἄδεια», ἡ εὐλογία τοῦ Πατριάρχου. Ἀπαντᾷ ὁ Λαμπαδάριος μὲ τὸν ἴδιο τρόπο, δηλαδή, στὸ ἴδιο ἴσο, στὸν ἴδιο ἥχο, στὸν ἴδιο χρόνο.

Ὁ Πρωτοψάλτης καὶ ὁ Λαμπαδάριος τὰ ψάλλουν ὅλα ἀπ' ἑξῶ. Ἀνοίγουν πολὺ σπάνια τὰ μουσικὰ κείμενα γιὰ τοὺς Δομέστιχους, ποὺ προσπαθοῦν νὰ μάθουν πῶς ἐκτελοῦνται οἱ διάφορες κλασσικὲς γραμμές τῶν κειμένων.

Συνεχίζουν νὰ ψάλλουν τὰ «ἐσπέρια» σὲ δέκα στίχους, ὅπως ὀρίζει τὸ Τυπικόν. Ἐνας κανονάρχης σὲ κάθε ἀναλόγιο κανοναρχεῖ στραμμένος πρὸς τὸν ψάλτη μὲ τὸ βιβλίον στὸ χέρι καὶ ὑποκλίνεται στὸ τέλος κάθε ὕμνου. Οἱ ἄλλοι συμπάλλουν, ἰσοκρατοῦν καὶ παίρνουν καταλήξεις.

35. Γιὰ τὴν εἰκόνα τῆς Φανερωμένης ὁ Γ. Σωτηρίου γράφει: «Ἡ αὐστηρότης τοῦ εἰκονογραφικοῦ τύπου, ἡ εὐρύτης τοῦ σώματος τῆς Θεοτόπου ὅπερ καταλαμβάνει τὸ κάτω ἡμισυ τῆς εἰκόνης, καὶ ἡ παρ' ὅλην τὴν φθορὰν διαφανομένη κατασκευὴ τοῦ προσώπου ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ εἰκὼν ἀνάγεται εἰς προγενεστέραν ἐποχὴν τῆς Παλαιολογεῖου ἀναγεννήσεως». (Γεωργίου Α. Σωτηρίου, Κεμήλια τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου, Ἀθῆναι 1938, σελ. 26).

Τὴν ὥρα αὕτῃ τοῦ «Κύριε ἐκέκραξα» ὅταν ὑπάρχει «Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ» χοροστασία³⁶, οἱ Ἀρχιερεῖς ποὺ θὰ χοροστατήσουν, βγαίνουν ἀπὸ τὴ Νότια Πύλη μὲ ἐπανωκαλύμμαχο, χωρὶς ἐγκόλπιο καὶ ράβδο, προχωροῦν γυρίζοντας ἀπὸ τὸ δεξιὸ κλίτος, ἐνῶ προηγεῖται ὁ Μ. Ἐκκλησιάρχης μὲ ἐπανωκαλύμμαχο καὶ ἔρχονται στὶς θέσεις τους, πίσω ἀπὸ τὸ θρόνο. Προπορεύονται οἱ Γέροντες κατὰ τὴν τάξιν καὶ οἱ ἄλλοι σύμφωνα μὲ τὰ πρεσβεῖα χειροτονίας τους.

Ὁ Μέγας Ἐκκλησιάρχης παίρνει θέση ἀπέναντι τοῦ Πατριάρχου στὸ μέσον τοῦ Ναοῦ. Ὁ Πατριάρχης στρέφεται πρὸς τὸ μέρος ἀπ' ὅπου ἔρχονται οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὑποδέχεται, ἐνῶ οἱ Ἀρχιερεῖς κάνουν «σχήμα» ποὺ τοὺς ἀπαντᾷ ἐπίσης μὲ «σχήμα» ὁ Πατριάρχης, ὁ ὁποῖος τὴν ὥρα αὕτῃ δὲν κρατᾷ τὴν πατερίτσα.

Στὸ τέλος, ὁ Μ. Ἐκκλησιάρχης κάνει «σχήμα» στὸν Πατριάρχη καὶ μπαίνει στὸ Ἱερὸ Βῆμα ἀπὸ τῆς Βόρειας Πύλης³⁷.

Ὅταν πρόκειται νὰ πάρουν μέρος περισσότεροι Ἱερεῖς στὸν Ἑσπερινόν, τότε παίρνουν «καιρὸν» ἀπὸ τὸν Πατριάρχη, βγαίνοντας ἀπὸ τὴ Βόρεια καὶ Νότια Πύλη δύο-δύο καὶ φιλοῦν τὸ χέρι τοῦ Πατριάρχου κατὰ τὴν τάξιν τοῦ «καιροῦ». Προηγοῦνται αὐτοὶ ποὺ ἔχουν τὰ πρεσβεῖα χειροτονίας.

(Συνεχίζεται)

36. Παλαιότερα σὲ κάθε Πατριαρχικὴ Χοροστασία χοροστατοῦσαν καὶ οἱ Συνοδικοὶ Ἀρχιερεῖς. Σήμερα χοροστατοῦν μόνο στὸν Ἑσπερινόν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους, τοῦ Ἀγίου Βασίλειου, τὰ Θεοφάνεια, τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τῆς Σταυροπροσκυνήσεως, στὸν Ἀκάθιστο, τῶν Βαῖων, τὴν Μ. Πέμπτῃ καὶ Μ. Παρασκευῇ πρωὶ καὶ βράδι, τὴν Β' Ἀνάστασιν, τῆς Πεντηκοστῆς, στὴν Τελετὴ τῆς Ἰνδίκτου καὶ τοῦ Σταυροῦ.

37. Ὅταν πρόκειται γιὰ χοροστασία τῶν Ἀρχιερέων στὸν Ὅρθρο βγαίνουν στὰ «Ἐξαποστειλάρια» (τῶν Βαῖων καὶ τῆς Πεντηκοστῆς στὴν Θ' Ὠδῇ), καὶ μπαίνουν στὸ Ἱερὸ τὴν ὥρα τοῦ Κοινωνικοῦ. Ἐπίσης βγαίνουν στὸν Ἀκάθιστο στὸ «Προσταχθέν», καὶ τὴν Μ. Πέμπτῃ τὸ βράδι στὸ «Ὅτε οἱ ἐνδοξοὶ» στὸ α'.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Καθηγ. Ἰ. Μ. Φουντούλη

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ,

τόμος Α' - ἔκδοσις Γ'

Βιβλίον - θησαυρὸς, πρωτίστως γιὰ τοὺς κληρικούς καὶ γενικώτερα γιὰ κάθε ὀρθόδοξο ποὺ ἐνδιαφέρεται νὰ μάθει τὸ «τί» καὶ «πῶς» στὶς λεπτομέρειες τῶν Ἀκολουθιῶν ποὺ τελοῦνται καθὼς καὶ σ' ἄλλα θέματα θ. Λατρείας.

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο ὁδ. Δραγατσίου 2 — Πλατ. Κλαυθμῶνος.

Γράψατε: Ἰασίου 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ. 7228.008.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Ὁ ἐρχομὸς τῆς ᾽Ανοιξης.

ΤΟ ΠΑΣΧΑ τὸ γιορτάσαμε πολὺ πρόωγα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴ προλάβουμε νὰ αἰσθανθοῦμε καλὰ-καλὰ τῆς ᾽Ανοιξης τὸν ἐρχομό. Τῆς ᾽Ανοιξης... Τῆς ᾽Ανοιξης... Ποιᾶς... ᾽Ανοιξης; ᾽Υπάρχει ᾽Ανοιξη; ᾽Η μήπως ὑπάρχει Φθινόπωρο;

Εἶναι κοινὴ ὁμολογία πὼς οἱ δύο αὐτὲς γραφικὲς ἐποχὲς ἔχουν ἐξαφανιστεῖ. ᾽Ακριβέστερα, τίς ἔχουμε ἔξαφανίσει ἐμεῖς. Ὅλοι συμφωνοῦν πὼς ἡ πυρηνικὴ ἐνέργεια, εἴτε τὴν ἐλέγχουμε, εἴτε μᾶς ... ξεφεύγει, εἶναι ἡ μήτηρ πάσης κακίας ἀναλόγου! Ὅσο καὶ ἂν δὲν θέλουμε νὰ τὸ παραδεχτοῦμε, ἡ ἁμαρτία ὁριοθετεῖ τὸν καμβὰ πάνω στὸν ὁποῖο ἀποτυπώνεται ἡ ταλαιπωρία μας. ᾽Υπερεποχικὸς ὁ θεῖος Παῦλος βοᾷ: «ἡ φύσις συνωδίνει καὶ συστενάζει...». Ὅμως «φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ». Κυριολεκτεῖ ὁ οὐρανοβάρμων. Γιὰ τὴν ἐποχὴ πὸν λέχθηκε, ἔρημος ἦταν τὸ κατοικητήριό τοῦ Προδρόμου. Γιὰ σήμερα, ἔρημος εἶναι ἡ κάθε περιοχὴ — μὲ κορυφαῖες τίς πολυσύχναστες πολιτεῖες — κι ἀκόμη ἀκόμη ἔρημος ἐξαιτίας ποικίλων συνθηκῶν εἶν' ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου.

— Ἀραγε κι αὐτὴ τὴν («᾽Ανοιξη») τὸ πρᾶγμα θὰ μείνει στὰ ἐπίπεδα τῶν διαπιστώσεων;

Μυρωμένα δάκρυα.

14 ΜΑΪΟΥ. Πανηγυρίζει ἡ Χίος τὴ μνήμη τοῦ ᾽Αγίου ᾽Ισιδώρου, μεγάλο λείψανο τοῦ ὁποῖου ἀπέκτησε μόλις τὸ 1967, παραχωρημένο ἀπὸ τὴ Βενετία. Ὁ μεγαλομάρτυς ἦταν στρατιώτης τοῦ Δελίου. Ὅταν ἀποκαλύφθηκε ἡ πίστη του στὸ Χριστὸ καὶ ὁμολόγησε, τὸν ἔδεσαν πίσω ἀπὸ δύο ἄλογα πὸν τὰ μαστίγωσαν. ᾽Αφηνιασμένα ἄρχισαν νὰ τρέχουν, σέρνοντας στὸ χῶμα τὸ μάρτυρα...

Στὰ μαστιχοχώρια, ὅπως ἀλλιῶς λέγονται τὰ νότια χωριά τοῦ μυροβόλου νησιοῦ, κουρνιάζει ἓνα γραφικὸ ξωκκλήσι τοῦ ἁγίου. Ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ ξεκινοῦν σχίνοι (μαστιχόδεντρα). ᾽Η παράδοση λέει ὅτι τὰ δέντρα πὸν βρέθηκαν στὴ διαδρομὴ τῶν ἀλόγων, ἔκλαψαν γιὰ τὸ φριχτὸ μαρτύριο. Ἔτσι, στὴ νότια περιοχὴ τοῦ νησιοῦ, βγαίνει σὰν δάκρυ τὸ μαστίχι ἀπ' τοὺς κορμούς τῶν σχίνων!

— «...Μεγαλομάρτυς ᾽Ισίδωρε, Χριστῷ τῷ Θεῷ ἰκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος».

Μία στόν... ἄερα!

ΠΡΩΤΗ Σεπτεμβρίου τοποθετεῖται ἡ ἑναρξη λειτουργίας τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς ᾽Εκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Σημαντικὸτατὴ ἀσφαλῶς ἡ σταυροφορία πὸν ἀναλαμβάνει ἡ ᾽Εκκλησία μας γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τοῦ πληρώματός της. Οἱ ἐκπομπὲς πὸν θὰ «βγαίνουνε στόν ἄερα» θ' ἀπευθύνονται σ' ὅλες τίς ἡλικίες καὶ θ' ἀναφέρονται σὲ ποικιλία θεμάτων. Ὁρθόδοξη Θεολογία καὶ Δογματικὴ, Πατερικὰ καὶ φιλοκαλικά κείμενα, λογοτεχνικὰ κείμενα μὲ θρησκευτικὸ περιεχόμενο, νεανικὲς ἱστορικὲς καὶ φιλολογικὲς ἐκπομπὲς μὲ θέματα ἐθνικῆς αὐτογνωσίας, μέχρι λαογραφικὰ παραμύθια γιὰ τοὺς λιλιπούτειους φίλους ἀκροατὲς καὶ πολλὰ καὶ ποικίλα ἄλλα θέματα. Ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς θὰ ἐκπέμπει σὲ καθημερινὴ βάση.

Χρησιμοποιοῦνται μ' ἄλλα λόγια σὰν ἄμβωνας καὶ τὰ ἐρτζιανά. Αὐτὸ πιστεύουμε θὰ ναι εὐγλωττο μάθημα γιὰ κάποιες περιέργες «Κασσάνδρες» πὸν μέφονται ἐξ ... ἐπαγγέλματος τὴν ᾽Εκκλησία ὅτι τάχα δὲν ἀγκαλιάζει τὸ λαό, ἀρνούμενη νὰ χρησιμοποίησει τὰ μέσα τῆς ἐποχῆς καὶ νὰ πιάσει τὸ σφυγμὸ της...

Εἰδχόμαστε κάθε ἐπιτυχία στὴ μεγάλη ραδιοσταυροφορία πὸν ξεκινᾷ!

«ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ»

᾽Η ᾽Αποστολικὴ Διακονία μὲ τὸ εἰδικὸ ἱεραποτολικὸ περιοδικὸ «Πάντα τὰ Ἑθνη»

* πληροφορεῖ ὑπεύθυνα γιὰ τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο πὸν ἀσκεῖ σήμερα ἡ ὀρθόδοξη ᾽Εκκλησία,

* περιγράφει τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖο ἀσκεῖται ἡ ἱεραποστολή.

Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομητὲς μποροῦν νὰ στείλουν τὴν ἐτήσια συνδρομὴ τους (300 δρχ.) στὴ διεύθυνση:

᾽Αποστολικὴ Διακονία τῆς ᾽Εκκλησίας τῆς Ἑλλάδος — «Πάντα τὰ Ἑθνη», Ἴω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα. Τηλ. 7212.112.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΤΟΥΣ 1987

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Μ. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗ
Θεολόγου - Ἱεροφάλτου

Συγκρίνοντας τὸ Βιβλιογραφικὸ καὶ ἀρθρογραφικὸ δελτίο Β. Μ. τοῦ ἔτους 1987 πὸν ἀκολουθεῖ, μὲ αὐτὰ πὸν δημοσιεύσαμε τὰ πέντε προηγούμενα χρόνια, βλέπουμε, πὸς ὁ ἐκδοτικὸς ἀπολογισμὸς τῆς χρονιᾶς πὸν πέρασε σὲ βιβλία, περιοδικὰ καὶ ἄλλα καὶ σὲ ἄρθρα μὲ ἀνάλογο περιεχόμενο, εἶναι περιορισμένος καὶ κατώτερος τῶν προηγούμενων.

Φαίνεται πὸς ἐμᾶς τοὺς ψάλτες μᾶς ἐνδιαφέρουν μόνον οἱ μουσικὲς ἐκτελέσεις καὶ ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὴν εὐρύτερη γνώση καὶ ἔρευνα τῆς Β. Μ.

Δὲν θέλω μ' αὐτὸ νὰ πῶ διὸ πρέπει νὰ συμβαίνει τὸ ἀντίθετο. Ὅμως νομίζω διὸ ἡ γνώση, τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἡ μόρφωση τοῦ ἱεροφάλη πάνω σὲ θέματα Β. Μ. πρέπει νὰ εἶναι σφαιρική καὶ νὰ περιλαμβάνει θέματα ἱστορίας, μορφολογίας, ἀναλύσεως μουσικῶν κειμένων κ.λπ. Στὸ χῶρο μας ὑπάρχουν πολλοὶ καὶ ἱκανοὶ συνάδελφοι πὸν μποροῦν νὰ ἀναλάβουν τέτοιες προσπάθειες καὶ νὰ μᾶς δώσουν ἀξιόλογες ἐργασίες. Τὸ ἴδιο μποροῦν νὰ κάνουν καὶ οἱ πολυάριθμοι φίλοι τῆς Β. Μ.

Ἡ Ἐκκλησία πρῶτα, ἀλλὰ καὶ τὸ Κράτος καὶ οἱ διάφοροι φορεῖς (τοπικὴ αὐτοδιοίκηση, πολιτιστικοὶ Σύλλογοι) ἄς δώσουν τὰ ἀπαιτούμενα κίνητρα.

I. ΒΙΒΛΙΑ

1. Χαραλάμπους Καρακατσάνη, «Ὀκτῆχον Μουσικὸν Λεμωνάριον, Τόμος Γ' ἤχος τρίτος», Ἀθῆναι 1987.

Στὸ βιβλίο περιέχονται μαθήματα Ἑσπερινοῦ, Ὁρθρου, Λειτουργίας καὶ Καλοφωνικοὶ εἰρμοί, μετὰ κρατημάτων σὲ ἤχο τρίτο.

2. Γιάννη Παπαχρόνη, «Καταβασίες σύντομες», Κατερίνη 1987, Ἐκδόσεις «Τέρτιος».

Τὸ βιβλίο περιέχει ὅλες τὶς σύντομες καταβασίες τῶν ἀκινήτων ἑορτῶν, τοῦ Τριωδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου, καθὼς καὶ τὶς ᾠδὲς τῶν κανόνων Θ' πὸν φάλλονται ἀντὶ «Τιμιωτέρας».

II. ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

1. Ἱεροψαλτικὸς Κόσμος, ὄργανο τῆς Ὁμοσπονδίας Συνδέσμων Ἱεροψαλτῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐκδίδεται ἀπὸ τὴν ΟΜ.Σ.Ι.Ε. κάθε 2 μῆνες καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1987 κυκλοφόρησαν 4 τεύχη τὰ ὑπ' ἀριθ. 19, 20, 21, 22.

2. Ἱεροψαλτικὰ Νέα, «ὄργανο τοῦ Πανελληνίου Συνδέσμου Ἱεροψαλτῶν Ἀθηνῶν». Κυκλοφόρησαν 5 φύλλα, τὰ ὑπ' ἀριθ. 252, 253, 254, 255, 256.

III. ΑΡΘΡΑ

1. Γρηγορίου Θ. Στάθη, «Ἡ ψαλτική παράδοση τῆς Σιμωνόπετρας καὶ ἡ ἀσματική ἀκολουθία τοῦ Ὁσίου Σίμονα».

Περιέχεται στὸ 3ο μέρος τοῦ βιβλίου «Ἁγιος Σίμων ὁ Ἀθωνίτης». Ἐκδόσεις «Ἀκρίτας», σελ. 131-137.

2. Γ. Θ. Βεργωτῆ, «Ἐπιδράσεις τῆς λειτουργικῆς μουσικῆς στὸ λαϊκὸ τραγούδι (1920-1960)». Περιοδικὸ «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», τεύχ. 717 - 718.

3. Jean - Jose Cohen, «Ἡ μουσικὴ τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν τῆς Μ. Ἀνατολῆς». Ἐφημερίδα «Καθημερινή», 7 Νοεμβρίου 1987.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΕΤΟΥΣ 1986

ΒΙΒΛΙΑ

1. Ἐλευθερίου Π. Γεωργιάδη, «Τρίτομος Ἀνθολογία Τόμος Α' Ἑσπερινός», Θεσσαλονίκη 1986.

Τὸ βιβλίο περιέχει τοὺς ἑσπερινοὺς Ἀναστάσιμους ὕμνους κατὰ ἤχο, καθὼς καὶ ἄλλους ὕμνους τῆς ἱερῆς ἀκολουθίας.

2. Ἐπισκόπου Διονυσίου Λ. Ψαριανοῦ, Μητροπολίτου Σεργίων καὶ Κοζάνης, «Ἡ Θεία Λειτουργία», Ἐκδ. Ἀπ. Διακονίας, Ἀθῆναι 1986.

Στὸ βιβλίο αὐτό, πὸν ἀποτελεῖ κύκλο ὁμιλιῶν ἐρμηνείας τῆς Θείας Λειτουργίας, περιέχονται καὶ συντάσεις τοῦ συγγραφέα πρὸς τοὺς ἱεροφάλτες γιὰ τὴν ἱεροπρεπέστερη μουσικὴ ἐκτέλεση τῶν ὕμνων.

Κυριώτερες ἀναφορὲς βρίσκονται στίς σελίδες 15', 26, 47, 50, 117, 121, 134, 149, 167, 169-187, 196, 201, 211, 250, 266, 276-302, 318, 326, 349, 367 καὶ 398.

Θεωροῦμε ὑποχρέωσή μας τελειώνοντας νὰ εὐχαριστήσουμε καὶ πάλι τὸν πατέρα Θεόδωρο Κεραμίδα, Προϊστάμενο τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίας Ἀννης Κορίνθου καὶ ὑπεύθυνο τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Κορίνθου γιὰ τὴν πολύτιμη βοήθεια καὶ συνεργασία του.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ
Δρ. Θεολ., Δρ. Φιλοσ., Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ἡ παρέμβασι τοῦ προεδρείου καὶ τὰ χλευαστικά καὶ ὕβριστικά λόγια ἐναντίον τῶν ὀρθοδόξων κληρικῶν, σὲ ἀτμόσφαιρα περιφρονήσεως τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀκόμη καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ ἐτεροδόξου ἀκροατηρίου (χειροκροτήματα), δὲν μὲ ἐμπόδισαν νὰ συνεχίσω ἀποφασισμένος νὰ κάνω σαφὲς σὲ ὅσους θὰ ἤθελαν νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν ἀλήθεια, ὅτι στὴν αἵθουσα ἐκείνη δὲν ἔπνεε ἀνεμος θρησκευτικῆς ἐλευθερίας.

Ὅταν τὸ προεδρεῖο παρατήρησε πὼς ὁ Χριστὸς εἶπε χειρότερα πράγματα κατὰ τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων ἀπὸ ὅ,τι λένε οἱ χιλιαστὲς ἐναντίον τῶν κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐπενέβην καὶ πάλι:

Α.: καὶ σεῖς εἴπατε... καὶ σεῖς εἴπατε ὅτι δὲν πρέπει νὰ καλλιεργῆται ἡ μισαλλοδοξία κι ἐκεῖνος πού δημόσια καλλιεργεῖ πνεῦμα μισαλλοδοξίας, αὐτὸς πρέπει νὰ ὑποστῇ τίς συνέπειες τῆς πράξεώς του. Σᾶς δείχνω μία ἐπικεφαλίδα ἐνὸς ἄρθρου, πού τιτλοφορεῖται: Οἱ θεοσεβεῖς Ἰδιόητες τοῦ μίσους (Σκοπιὰ 1974, σ. 630), δηλαδή τὸ μῖσος, σύμφωνα μὲ αὐτὸ τὸ δόγμα, ἀποκτᾷ σωτηριολογικὴ σημασία: σκεφθήκατε ποτὲ τί θὰ συνέβαινε...

Π. (ἐντονα): Μὰ δὲν καταλαβαίνετε καθόλου τέλος πάντων...,

Α.: Εὐχαριστῶ πολὺ!

Π. (συνεχίζει) ὅτι μπαίνουμε στὴν οὐσία τῶν θρησκειῶν; Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει, κύριε, ἐμεῖς ἐνδιαφερόμαστε... (δὲν ἀκούγεται καθαρά ἡ ταινία).

Α.: Εἶναι δυνατόν νὰ μιλήσουμε γιὰ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, γιὰ θρησκευτικὴ συνείδησι, χωρὶς νὰ νοιαζώμαστε γιὰ τὸ θετικὸ ἢ ἀρνητικὸ περιεχόμενό της, αὐτὸ πού εἴπατε προϋποθέτει ὅτι ὁ ὅρος θρησκεία εἶναι πάντοτε κάτι τὸ θετικόν. Ἄγνοεῖτε ὅτι ὑπάρχουν θρησκείες μὲ καθαρά ἀρνητικὸ περιεχόμενον; ἄγνοεῖτε τίς ἀνθρωποθυσίες; (τίς ἐκατοντάδες αὐτοκτονίες);

Π.: Τίποτε, κύριε..., αὐτὰ πού λέμε τὰ εἴπαμε ὅτι ἐμεῖς ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὸ περιεχόμενον τῶν θρησκειῶν ἐκτὸς κι ἂν ἡ λατρεία τους περιέχει πράξεις ἐγκληματικές, τὰ εἴπαμε ἐξ ἀρχῆς... Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ἂν μὲν ἔχη μισαλλοδοξία ὁ Α, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι εἰς ἀντίκρουσι πρέπει νὰ ἔχη μισαλλοδοξία καὶ ὁ Β.

Α.: Ὅχι, ἀλλὰ νὰ ἀμυνθῇ ὁ Β, νὰ ἀμυνθῇ, κι αὐτὸς πού ἔχει μισαλλοδοξία καὶ τὴν ἐκφράζει...

Π.: ἐκεῖνο πού ὀφείλω νὰ σᾶς πῶ... προερχόμενη μάλιστα ἀπὸ ἱερέα, ἃς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ πῶ, αὐτοῦ τοῦ εἵδους ἡ τοποθέτησι...».

Ἡ τοποθέτησι αὐτὴ τῶν ὑπευθύνων τῶν «Ἡμερίδων» θέτει τὸ ἐρώτημα τῆς σκοπιμότητος πού ὑπηρετοῦσαν στὴ σκέψι τῶν ὀργανωτῶν. Φυσικὰ δὲν μποροῦμε νὰ ξέρουμε μὲ βεβαιότητα γιὰτὶ ἐπελέγη τὸ θέμα αὐτό, ἂν δηλαδή ὑπάρχει κάποια εἰδικὴ σκοπιμότητα πίσω ἀπὸ τὴν ἐπιλογή. Ὑπογραμμίζουμε μερικὰ «σημεῖα» πού πρέπει νὰ διερευνηθοῦν:

α) Τὸ συνέδριο ἔγινε σὲ μιὰ ἐποχὴ πού κύκλοι ξένης προπαγάνδας εἶχαν ἐξαπολύσει παγκόσμια ἐκστρατεία μὲ στόχο τὴν κατάρρησι τῶν νομικῶν φραγμῶν, πού ἐμποδίζουν στὴ χώρα μας αὐθαίρετες ἐπεμβάσεις στὴ θρησκευτικὴ συνείδησι τῶν πολιτῶν, μὲ ἀποτελεσματὶ τῆς δυσφήμισι τῆς χώρας σὲ μεγάλη κλίμακα.

β) Στὸ συνέδριο ὑπῆρχε ἀπὸ ἐλληνικῆς πλευρᾶς «ἀρμονία». Ὑποστηρίχθηκε καὶ ἀπὸ τὴν ἔδρα καὶ ἀπὸ τὸ ἀκροατήριον πὼς οἱ νόμοι περὶ προσηλυτισμοῦ πρέπει νὰ καταργηθοῦν κι ἐνόσο ὑπάρχουν αὐτοὶ οἱ νόμοι θρησκευτικὴ ἐλευθερία στὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχει: «κι εἶναι κρίμα, γιὰτὶ δυσφημίζεται ἡ χώρα μας διεθνῶς», εἶπε νομικός, προφανῶς σύμβουλος κάποιος ἀπὸ τίς αἱρέσεις, καὶ «καλύφθηκε» ἀπὸ παρατεταμένα χειροκροτήματα ἐκ μέρους τῶν προσκεκλημένων ἀπὸ τοὺς ὀργανωτάς.

γ) Ὑπῆρχε ἀκόμη «συγχορδία», μεταξὺ ἔδρας καὶ ἀκροατηρίου καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο: κάθε φορὰ πού ἡ ἔδρα «ἐβάζε στὴ θέσι του» τὸν καθένα πού θὰ τολμοῦσε νὰ πάρῃ ἀντίθετες θέσεις καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ πὼς οἱ νόμοι προστατεύουν τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία καὶ τὴν ἀνθρώπινη ἀξιοπρέπεια ἀπὸ «παγίδες» καὶ ὕπουλες ἐπεμβάσεις, τὸ ἀκροατήριον σχεδὸν ἐχλεύαζε τὸν «ἀντιφρονοῦντα» καὶ χειροκροτοῦσε μὲ θρησκευτικὸ φανατισμὸ τὸ προεδρεῖο.

δ) Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δὲν προσκλήθηκε ἐπίσημα νὰ παραστῇ μὲ ἐκπροσώπους της. Προσωπικὰ ἔλαβα προσκλήσεις μετὰ ἀπὸ τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία μὲ δική μου πρωτοβουλία. Ἐπίσης ἡ παρουσία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Χριστοδούλου δὲν ὀφείλεται σὲ πρόσκλησι τῶν ὀργανωτῶν τοῦ συνεδρίου. Ἀντίθετα ἡ αἵθουσα ἦταν πλήρης ἀπὸ ὑπεύθυνα πρόσωπα ἔλων τῶν προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὁμάδων στὴ χώρα, καθὼς καὶ ἀτόμων πού, ὅπως ἀπεδείκνυν οἱ θέσεις τους, ἐκπροσωποῦσαν τοὺς «μάρτυρες τοῦ Ἰεχωβά». Ἐπίσης παρευρέθησαν πολλοὶ νομικοὶ σύμβουλοι τῶν διαφόρων αὐτῶν ὁμάδων.

ε) Τὸ προεδρεῖο τάχθηκε μὲ τὴν ἄποψι πὼς ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία παραβιάζεται ἀπὸ «τίς Ἐκκλησίες» καὶ ὄχι ἀπὸ ἄλλες θρησκευτικὲς ἢ παραθρη-

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ*

Τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΕΡΟΥΣΗ

ΤΙ ΚΑΝΟΥΝ ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Οἱ Δημόσιες Σχέσεις ὡς «πνεῦμα», ὅπως τονίσαμε, ἔχουν θαθεῖς ἱστορικές καταβολές καὶ στὴν Ἑκκλησία. Ὡς ἐπιστήμη, ὅμως, τεχνική καὶ δεοντολογία ἐπικοινωνίας εἶναι γέννημα τῶν νεότερων χρόνων. Καὶ εὐρύτατα χρησιμοποιοῦνται σήμερις στὸ ἐμπόριο, στὶς βιομηχανίες, στοὺς ὀργανισμούς, στὶς ὑπηρεσίες καὶ στὸ Κράτος. Στηρίζονται μονάχα στὸ διάλογο, στὴν πειθὴ καὶ στὶς διαπροσωπικὲς σχέσεις καὶ ἔχουν, ὡς σκοπὸ, τὴν ἄμεση ἐπικοινωνία, ὕστερα ἀπὸ προσεκτικὴ προετοιμασία, κατὰλληλο κλίμα, προϋποθέσεις, καλὴ θέληση καὶ πνευματικὸ ζήλο.

Ἀνάμεσα στὸ πλῆθος τῶν ὀρισμῶν ποὺ ὑπάρχουν, γιὰ τὸ τί εἶναι Δημόσιες Σχέσεις, ἐκεῖνος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαυρίας Δημοσίων Σχέσεων, ὀρίζει, ὅτι: «Δημόσιες Σχέσεις ἀποτελοῦν μιὰ σειρά προγραμματισμένων ἐνεργειῶν, ποὺ ἀποβλέπουν στὴν δημιουργία ἐνὸς κλίματος ἀμοιβαίας καὶ εἰλικρινοῦς κατανόησης, ἐμπιστοσύνης καὶ συνεργασίας ἀνάμεσα σ' ἕναν ἐντολέα καὶ στὴν Κοινὴ Γνώμη».

Γιὰ τὴν Ἑκκλησία, βέβαια, δὲν ὑπάρχει ζήτημα «εἰλικρινείας». Εἶναι δεδομένος ὁ πνευματικὸς, ἱερὸς χαρακτήρας τῆς καὶ ἀδιάρρηκτη ἡ προσφορά τῆς.

Ὡστόσο, «ἡ ἀντικειμενικότητα πρέπει νὰ δεχθῇ νὰ συνδυάζεται μὲ μιὰ εὐχάριστη παρουσίαση». Ὁ προγραμματισμός, γιὰ νὰ φτάσει σωστά, ἐλκυστικὰ ἢ εὐαγγελικὰ Ἄλτῆρα στὰ πέρατα τοῦ κόσμου, εἶναι μιὰ σύγχρονη τακτική, ἀπαραίτητη.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 140 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

σκευτικὲς ὁμάδες καὶ ὑπεστήριξε τὴν ἄποψι αὐτὴ μὲ «θρησκευτικὸ» φανατισμό, δίδοντας τὴν ἐντύπωσι ὅτι φοβᾶται πὼς ἂν ἀκουστοῦν ἀντίθετες ἀπόψεις, ἀκόμη καὶ στὰ χρονικὰ πλαίσια ἐνὸς διλέπτου, θὰ μπορούσε κάτι (νὰ μὴ πάει καλά).

Ὅλα αὐτὰ μᾶς δίνουν τὸ δικαίωμα νὰ σκεφθοῦμε καὶ τὴν πιθανότητα, πὼς οἱ «Ἡμερίδες» γιὰ τὴ «θρησκευτικὴ ἐλευθερία» θὰ μπορούσαν νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα «μεθοδεύσεων» τῶν ὁμάδων ἐκείνων, ποὺ ἐνθυμοῦνται τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα ὅταν θέλουν νὰ ἐξουδετερώσουν τὴν ἐναντίον τους κριτικὴ, καί, ἐπομένως, νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν γιὰ νὰ παραβιάζουν

Πὼς μπορεῖ, στ' ἀλήθεια, νὰ πλησιάσει κανεὶς, σήμερις, τὸν ἄνθρωπο, ἀγνοώντας ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν εἰκόνων, τῶν παραισάσεων, τῶν ἤχων, τῶν πιέσεων καὶ τῶν δυσπάσεων, ποὺ ὑφίσταται ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, γιὰ νὰ τοῦ ψελλίσει κάπου, μικρὸ ἔστω, μήνυμα πίστεως, ἀγάπης καὶ ἐλπίδας; Ὅντας γνωστὸ, πὼς «Μιὰ ἰδέα δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ καταστραφεῖ, ἀλλὰ, ὅπωςδὴποτε, μπορεῖ νὰ παραγκωνιστεῖ ἀπὸ μιὰ ἄλλη, περισσότερο ἐλκυστικὴ». Καὶ ὅτι ἕνα ψέμα ποὺ διαδίδεται μὲ σύστημα καὶ ἐπιμονή, μπορεῖ νὰ γίνῃ κάποτε ὄχι μόνον πιστευτὸ, ἀλλὰ ρεῦμα ἐνθουσιασμοῦ, ἀνατροπῆς ἢ καὶ ἐπανάστασης. Ἡ προπαγάνδα τῶν ὁλοκληρωτικῶν καθεστώτων, τί ἄλλο ἔκανε καὶ κάνει; Οἱ διάφορες ἰδεολογίες, πὼς ἐνεργοῦν καὶ πράττουν;

Στὸ σημεῖο αὐτό, ἀρκεῖ λ.χ. νὰ βρεθοῦμε μπροστὰ στὴ μαγεία τῆς τηλεοπτικῆς ὁθόνης γιὰ νὰ ἐκτιμήσουμε τὴ δύναμι τῆς ὑποβολῆς καὶ τῆς μεταμόρφωσης τοῦ ἀνθρώπου - θεατῆ.

«Πιστεύω ὅτι ἡ τηλεόραση θὰ εἶναι τὸ μεγάλο τέστ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Θὰ εἶναι, ἄραγε, τὸ τέλος τῆς γαλήνης μας, ἢ ἡ σωτήρια λάμψη ἀπὸ τοὺς αἰθέρες; Δὲν ξέρω. Ἀλλὰ εἴμαι βέβαιος πὼς θὰ γίνῃ ἕνα ἀπὸ τὰ δύο: ἢ θὰ μᾶς σώσει ἢ θὰ μᾶς καταστρέφει» (Ε. Χουάντ, «Στὸ μαγικὸ κόσμο τῶν εἰκόνων», Τὰ Νέα, 7.7.1985).

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Ἰδιαίτερα, ἡ Ὁρθόδοξη Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, μέσα στὰ πλαίσια τῶν δυνατοτήτων τῆς καὶ τῆς ὁργάνωσής τῆς, μπορεῖ νὰ χρησιμοποιεῖ τίς Δημόσιες Σχέσεις, γιὰ τὸ ἀνοιγμὸ τῆς πρὸς τὸν κόσμον, κρατώντας

ἐλεύθερα τίς προσωπικὲς ἐλευθερίες καὶ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα τῶν θυμάτων τους, ποὺ εἶναι τὰ δικά μας παιδιὰ.

Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅπωςδὴποτε πὼς ἔχουμε ἐδῶ μιὰ «συμπαιγνία». Γιατὶ ἡ σύγχρονη προπαγάνδα εἶναι «ἐξευγενισμένη» καὶ ἀποσκοπεῖ στὸ νὰ «περάσει» τίς ἰδέες σὲ ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν κάποια ἐξουσία νὰ τίς ἐπιβάλουν, ἀφοῦ προηγουμένως τίς κάνουν «δικές τους ἰδέες» χωρὶς καὶ νὰ ἀντιλαμβάνονται πὼς οἱ «πεπονηθεῖς» των αὐτὲς εἶναι ἀποτέλεσμα «ἐπιστημονικῶν μεθοδεύσεων» ἀπὸ μέρους τῆς συντονισμένης ξένης προπαγάνδας.

τις αρχές της δυζαντωνής τακτικής. Ἀλλά καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας πού λένε, ὅτι:

«Ἀνάγκη καὶ εἰς οὐδένα προσάγεται ποτέ ὁ Θεός, ἀλλὰ θέλει μὲν ἅπαντας σωθῆναι, οὐκ ἀναγκάζει δὲ οὐδένα· οὐ γάρ ἄκοντα οὐδὲ μὴ βουλόμενον, ὑπερὶ λέγω πολλάνκις, ἀλλ' ἐκόντα καὶ προαιρούμενον παραισκευάσται σώζειν ὁ Θεός τὸν ἄνθρωπον» (Ἰω. Χρυσόστομος).

Ἡ συζήτηση αὐτὴ ἄλλωστε τῶν Δημοσίων Σχέσεων μὲ τὴν Ὁρθόδοξία εἶναι μὴ πραγματικότητα παύ, πού ὄχι μόνον ἐκτιμᾶται ὡς ἀπαραίτητη προϋπόθεση καὶ λειτουργικὴ ἀναγκαιότητα τῶν καιρῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς βασικὸ μέσον ἐπικοινωνίας καὶ τακτικῆς, τὸ ὁποῖο ἔχει δείξει, κιόλας, τὰ ἀγαθὰ του ἀποτελέσματα.

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἐπίσκεψης, κατὰ τὸ 1987 τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου, στὴν Ἑλλάδα, ὁ δημοσιογράφος κ. Σπύρος Ἀλεξίου ἔγραψε στίς 19 Νοεμβρίου 1987, στὴν ἐφημερίδα «Καθημερινή»:

«Μέσα στὸ ὅλο μεγαλεῖο τῆς πατριαρχικῆς παρουσίας στὴν Ἑλλάδα... θὰ θέλαμε, σήμερα, νὰ σημειώσουμε μίαν σημαντικὴ λεπτομέρεια, πού μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει μὴ ἀφετηρία, μὴ ἀρχὴ γιὰ τίς δημόσιες σχέσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἄς μὴ θεωρηθεῖ περὶ τὸ θέμα. Ὁ Θεὸς αὐτὸς ἔχει καθιερωθεῖ παντοῦ καὶ ἀποτελεῖ ἀνάγκη πλέον σὲ κάθε ὀργανισμό, ἀκόμη καὶ στὴν Ἐκκλησία, ἔστω καὶ ἂν ἔχει τὴν προέλευσή της ἀπὸ τὴ θυσία τοῦ θεανθρώπου. Ζεῖ καὶ κινεῖται μέσα στὸν κόσμον καὶ ἔχει ἀνάγκη νὰ τὴ γνωρίζει ὁ κόσμος».

Ὅσотно καὶ τὸ Φανάρι καὶ ἡ Ἀθήνα, τὰ τελευταῖα χρόνια, παρὰ τίς ὅποιες δυσκολίες τῶν καιρῶν, ἐτέλεσαν μὲ ἀκρίβεια, ἀποτελεσματικότητα καὶ μεγαλοπρέπεια κάποιες Δημόσιες Σχέσεις, πού μερικὲς μποροῦμε καὶ νὰ τίς ἀναφέρουμε, ὡς πρωτοποριακὲς γιὰ τὸ χῶρον καὶ τίς ἱστορικὲς συγκυρίες!

1. Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1949, «Τὸ δέμα τοῦ ἐπαναστατισμοῦ», ἦταν μὴ ὀργανωμένη ἐκστρατεία τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, γιὰ νὰ καλυφθοῦν οἱ πρῶτες ἀνάγκες, σὲ τρῶφιμα καὶ ἐνδυση, σὲ Ἑλλαδικὸ ἐπίπεδο, ὅσων ἐπέστρεφαν στίς ἐστίες τους, μετὰ τὴ λαίλαπα τοῦ ἐμφυλίου.

Μὲ σύστημα καὶ προσοχή, τὸ μεγάλο αὐτὸ ἐγχεῖρημα στέφτηκε μὲ ἐπιτυχία. Ἄλλωστε, στὸν τομέα αὐτό, ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν εἶχε καὶ τὴν πείρα τῆς «Ἀλληλεγγύης», στὴ διάρκεια τῆς κατοχῆς.

2. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1951 γιορτάστηκαν τὰ 1900 χρόνια ἀπὸ τὴν ἔλευση τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν Παύλου στὴν Ἑλλάδα.

Γιὰ τὰ ἑλληνικὰ δεδομένα οἱ τελέσεις δημοσίων σχέσεων στὴν ἐκδήλωση αὐτὴ, ἀπὸ ἀποψη ὀργάνωσης, προγραμματισμοῦ καὶ ἀποτελεσμάτων, ὑπῆρξαν μονα-

δικές! Ἐκτιμᾶται, μάλιστα, ἀπὸ μερικοὺς, πὼς ὑπῆρξαν οἱ πρῶτες δημόσιες σχέσεις στὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴ σύγχρονη, ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνικὴ ἐννοια τοῦ ὅρου.

Σὲ δημοσιευμένη ὁμιλία του, τὸ 1985, ὁ σύμβουλος Δημοσίων Σχέσεων κ. Ἰ. Ν. Παπαμιχαλάκης, μὲ θέμα: «Τὸ περιεχόμενο τῆς πρώτης ἐκδηλώσεως Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ σημασία του εἰς τὴν μετέπειτα ἐμπέδωσιν τοῦ θεσμοῦ» μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἱστορικῶν στοιχείων, πού παραθέτει, γράφει:

«... ἓνα κορυφαῖο γεγονός ἐσήμανε τὴν ἐπίσημο ἀφετηρίαν, ἐναρξὺν ἐφαρμογῆς Δημοσίων Σχέσεων εἰς τὴν Ἑλλάδα, μὲ ὅλας τὰς μεθόδους καὶ ἐπαγγελματικὰς τεχνικὰς πού ἐν τῷ μεταξὺ ἐυσυστηματοποιήθησαν καὶ ἀνεπτύχθησαν ἀλλοχῶς.

» Ἐγινε μίαν καθαρῶσαιμν ἐκδήλωσις Δημοσίων Σχέσεων, ἔξω καὶ μακρὰν διαφημιστικῆς ἀποστολῆς ἢ ἄλλων συγγενῶν πρὸς τὰς Δημοσίας Σχέσεις λειτουργιῶν, τοῦ χώρου τῆς συγχρόνου Διοικήσεως... Τὸ γεγονός εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφερόμεθα εἶναι «ὁ ἑορτασμός τῆς 1900ῆς ἐπετείου ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν Ἑλλάδα 50 μ.Χ. - 1950 μ.Χ.»... Ὁ ἑορτασμός ἐκεῖνος μὲ τὸ πνευματικὸν καὶ ἱστορικὸν του περιεχόμενον, ὑπῆρξε γεγονός Δημοσίων Σχέσεων ἀνυπέρβλητον καὶ ἀπρόσμενον διὰ αὐτὰς τὰς ἰδίας τὰς Ἑλληνικὰς Δημοσίας Σχέσεις πού ἔκτοτε ἀνεπτύχθησαν».

3. Ὁ ἑορτασμός γιὰ τὰ χίλια χρόνια ἀπὸ τὴν ἔδρυσή τοῦ Ἀγίου Ὁρους, τὸ 1963 (963 - 1963), ὑπῆρξε, ἐπίσης, σημαντικὴ τέλεση Δημοσίων Σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ συμπλήρωση μᾶς χιλιετίας ἱστορικοῦ βίου τοῦ Ἀγιωνόμου Ὁρους, ἔδωκε τὴν εὐκαιρία στὴ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ στὴν Ἀγιορείτικη Κοινότητα, νὰ προβάλλουν ἐνώπιον τῆς Οἰκουμένης τὴν χιλιετὴ πνευματικὴ καὶ ἱστορικὴ ἀθλήση καὶ λάμψη τῆς γωνίας αὐτῆς, τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

Ἄλλωστε αὐτὸ ἦταν, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ τὸ σκοπευτικὸ τοῦ ἑορτασμοῦ, ὥπως καταχωρήθηκε στὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων προετοιμασίας:

(Συνεχίζεται)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ο ΓΛΥΚΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ τοῦ Π. Β. Πάσχου. Εἰσαγωγή στὴν Ὁρθόδοξον λειτουργικὴν πνευματικότητα καὶ ἐνδιαφέροντα ἐρμηνευτικὰ σχόλια στὸν Ἀκάθιστον Ὑμνον καὶ τοὺς Ὑμνοὺς τοῦ Τριωδίου.

ΕΡΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ τοῦ Π. Β. Πάσχου. Περιέχει βίους ἁγίων τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ κατανυκτικὰ κεφάλαια δοξολογίας πνευματικότητος στολισμένα μὲ πολλὰς βυζαντινὰς εἰκόνες.

ΑΝΘΗ ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΟΝΕΙΡΩΝ ΜΑΣ(*)

Τοῦ κ. ΧΡΥΣ. Ι. ΝΕΑΜΟΝΙΤΑΚΗ

Πέρασαν ἀπὸ τότε σαράντα ὀλόκληρα χρόνια συζητήσεων καὶ φανατισμοῦ καὶ στὰ 491, στὸ Ἑτσματζίν, ὁ χωρισμὸς ἔγινε ἐπίσημα. Μιὰ Σύνοδος Ἀρμενίων Ἑπισκόπων καταδίκασε τὰ πορίσματα τῆς Δ' Οἰκουμένης Συνόδου καὶ τὰ ἔκρινε αἰρετικά καὶ ἀπὸ τότε μεταξὺ Κων) πόλεως καὶ Ἀρμενίας ἄρχισε ἡ ἀνταλλαγὴ κατηγοριῶν. Ἡ πρώτη, ἡ Ἐκκλησία τῆς Βασιλίδος τῶν Πόλεων, ἀλλὰ καὶ κείνη τῆς Παλαιᾶς Ρώμης ἀπένευμαν στοὺς Ἀρμένιους τὸν τίτλο τοῦ αἰρετικοῦ καὶ κείνοι πάλιν, δὲν δίστασαν ν' ἀντιστρέψουν τὴν κατηγορία. Ἔτσι, χωρίστηκαν, ἐνῶ τὸ Βυζάντιο ἐξακολουθοῦσε νὰ χρησιμοποιοῦ τοὺς Ἀρμένιους, δοκιμασιμένους πολεμιστές, ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες τοὺς τόσον ἐναντίον τῶν Περσῶν, ὅπως καὶ τῶν Ἀράβων, σὰν μισθοφόρους φύλακες τῆς ἀκεραιότητάς του.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος τῆς ὑπαρξῆς τῶν χωριστῶν νεκροταφείων. Τὸ «οὐ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρεῖταις» ἰσχύει καὶ σήμερα... Καὶ ἀπὸ τότε, ἐνῶ δεσμοὶ ἀκατάλυτοι κοινῶν μαρτυριῶν ἔνωσαν τὸ ἔθνος μας μὲ τὸ ἐξ ἴσου μαρτυρικὸ τῶν Ἀρμενίων, κάτω ἀπὸ τὸ τυραννικὸ πέλμα τῶν Τούρκων, στὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιβίωσης τῶν δύο λαῶν, παρ' ὅλα αὐτά, σημειώονταν καὶ προστριβές κι αὐτὸ ἀπὸ τὴ διαφθορά τῶν τούρκων δυναστῶν, πού ἐπιρρεπεῖς στὸ μπαξίσι, μπορούσαν νὰ διαθέσουν καὶ τὰ πιὸ ἀπίθανα πράγματα. Γύρω ἀπὸ τὰ προσκυνηματικά δικαιώματα τῶν Ρωμῶν (δὴλ. τῶν Ἑλλήνων) καὶ στὴν Πόλη, ἀλλὰ καὶ στοὺς Ἀγίους Τόπους κάθε τόσο γεννιῶνταν ἀμφισβητήσεις ἀπὸ τοὺς Ἀρμένιους τῆς διασποράς. Οἱ Τούρκοι, δὲν ξέραν οὔτε ἤθελαν νὰ ξέρουν, ἱστορία. Δὲν εἶχαν ἰδέα ἀπὸ Μεγάλους Κωνσταντίνους καὶ Ἰουστινιανούς καὶ τοὺς ἄλλους πού εἶχαν παραχωρήσει προνόμια στὴν Ἑλληνορθόδοξη Ἐκκλησία, γι' αὐτοὺς τὸ μόνο πού εἶχε ἀξία ἦταν τὸ χρυσάφι καὶ ἔτσι μ' αὐτὸ καὶ γι' αὐτό, μπορούσαν νὰ πουλήσουν — πού τὸ λέγει ὁ λόγος — καὶ τοῦ Σουλτάνου τὰ μάτια...

Τὸ Ἀρμενικὸ στοιχεῖο στὴν Πόλη, ἦταν πάντα, ἀλλὰ καὶ μέχρι σήμερα ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι, καὶ πυκνὸ καὶ ζωηρὸ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ του ὀργάνωση δὲν ὑστεροῦσε. Εἶχε, καὶ ἔχει, ἐπὶ κεφαλῆς ἕναν Πατριάρχη — μὲ τὸν τίτλο τοῦ Κων) πόλεως — καὶ δὲν ὑστεροῦσε σὲ δραστηριότητα. Μὲ τὴν συνεχῶς δωρο-

δοκούμενη τούρκικη διοίκηση ὅσο καὶ μὲ τὶς παρεμβολές τοῦ σουλτανικοῦ χαρεμιοῦ, πού μὲ τοὺς εὐνούχους του, γιὰ μεγάλα χρονικά διαστήματα, κυβερνοῦσε τὴν αὐτοκρατορία, κατάφερε νὰ ἐπιζῇ. Στὰ ἴδια μέσα κατάρφυνε, ἀπὸ τὴν δική της πλευρά, καὶ ἡ ρωμιοσύνη στὰ μαῦρα ἐκεῖνα χρόνια, ἔχοντας μαζί της καὶ τοὺς Ἑλληνες Μεγάλους Διερμηνεῖς τῆς Πύλης, τὴν ἀριστοκρατία τῶν Φαναριωτῶν, κατὰ τρόπο ὥστε στὰ θρησκευτικά θέματα τῶν προσκυνημάτων τόσο στὴ Πόλη, ὅσο καὶ στὰ Ἱεροσόλυμα, νὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν ἁμυνά της στὴ θρησκευτικὴ διελκυσσίδα πού, μυστικά ἢ φανερά, διεξαγόταν. Στὰ 1732, ὅμως, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Παΐσιου τοῦ Β' τοῦ Κιομουρτζόγλου, ἕνας ἐπικίνδυνος ἀγῶνας μεταξὺ τοῦ Πατριαρχείου μας καὶ ἐκεῖνου τῶν Ἀρμενίων ἀναπτύχθηκε γύρω ἀπὸ τὴν κυριαρχία τοῦ πανάρχαιου νεκροταφείου τοῦ Μπαλουκλί καὶ τελικά, ἡ νίκη στράφηκε κατὰ ἕνα μέρος ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων, μὲ ἀποτέλεσμα ἕνα τμήμα τοῦ Νεκροταφείου νὰ ἀνήκῃ στὸ ἐξῆς στοὺς Ἀρμένιους καὶ τὸ ἄλλο μὲ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ν' ἀναγνωρισθῇ, ὅτι ἀνήκει στοὺς Ρωμιοὺς.

(Συνεχίζεται)

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπ. Ἀλεξανδρουπόλεως κ. ΑΝΘΙΜΟΥ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

★ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΙΧΡΙΣΤΟ

★ ΓΙΑ ΤΟ 666

★ ΓΙΑ ΤΟΝ Ε.Κ.Α.Μ.

Ἔργο πού χαρακτηρίζεται γιὰ τὴν καυτὴ ἐπικαιρότητά του. Δίνει ἀπαντήσεις στὰ τρία καίρια ἐρωτήματα πού ἀπασχολοῦν ὅλους, ἀνεξαρτήτως τοποθετήσεων καὶ βαθμοῦ θρησκευτικότητος.

(Σελ. 24, δρχ. 30).

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο ὁδ. Δραγατσίου 2 — Πλατ. Κλαυθμῶνος.

Γράψατε: Ἰασιίου 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ. 7228.008.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 141 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΤΗ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗ(*)

Τῆς ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΨΑΘΟΠΟΥΛΟΥ
Προϊσταμένης Ἀδελφῆς τῆς Νευροχειρουργικῆς
στο Γενικό Νοσ. ΑΧΕΠΑ Θεσσαλονίκης

Τὴν ἱερὴ παράδοση τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης ποὺ ἐκφράστηκε στὰ Βυζαντινὰ χρόνια μὲ τὰ ἄφθονα ἄσυλα τοῦ πόνου, τὴν κράτησε πιστὰ καὶ τὴ συνέχισε καὶ στὰ δύσκολα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Ἡ Ἐκκλησία, σὰν φιλόστοργη μάνα, πρόσφερε ὅ,τι βοήθεια τῆς ἦταν δυνατόν νὰ προσφέρει, στὸ κατατρεγμένο ποίμνιόν της. Μὲ τὴν ἐμπνευση, τὴν προτροπὴ καὶ τὴν καθοδήγηση τῆς Ἐκκλησίας ἐγίναν στὴν Κωνσταντινούπολη τρία Νοσοκομεία, τὰ ὁποῖα ἐνοποιήθηκαν ἐπὶ Πατριάρχου Γερασίμου τοῦ Γ' τὸ 1794. Τότε ἀποφασίσθηκε τὰ ἔσοδα τῆς Μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ νὰ δίνονται σ' αὐτά. Τὸ ἴδιο ἱδρυμα εἶχε γηροκομεῖο καὶ σανατόριο γιὰ τοὺς ἀπόρους. Παράλληλα λειτουργοῦσαν ἐξωτερικὰ ἱατρεῖα ποὺ παρείχαν ἱατρικὴ περίθαλψη καὶ φάρμακα δωρεάν. Μεγάλη ἦταν ἡ συμβολὴ τοῦ Νοσοκομείου καὶ στὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἐπιδημιῶν χολέρας καὶ πανώλης. Στὴν πόλη δὲν λειτουργοῦσαν μόνο τὰ γενικὰ νοσοκομεία. Ἡ ἀγάπη δὲν λησμονήθηκε τοὺς λεπτοὺς καὶ τοὺς ψυχικὰ ἀρρώστους. Ἡ ἱστορία κάνει λόγο γιὰ τὸ λεπροκομεῖο καὶ τὸ ψυχιατρεῖο τῆς Παναγίας τῆς Σούδας. Ἡ λειτουργία τους συνεχίστηκε μὲ τὴν ἀδιάκοπη φροντίδα τῶν Πατριαρχῶν ποὺ ἔκαναν τὸ πᾶν στὰ δύσκολα χρόνια τῆς δουλείας, νὰ ἐξοικονομοῦν πόρους γιὰ τὰ ἱδρύματα καὶ νὰ ἐκλέγουν γι' αὐτὰ καλὸ προσωπικὸ.

Ἡ περίθαλψη ὅμως τῶν ἀρρώστων δὲν περιορίστηκε στὰ νοσοκομεία μόνον τῶν Πατριαρχικῶν πόλεων. Εἶναι μεγάλος ὁ κατάλογος τῶν Φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων ποὺ λειτούργησαν καὶ στὴν κυρίως Ἑλλάδα, στὰ νησιά καὶ στὴν Μ. Ἀσία, κατὰ τὰ χρόνια τῆς μαύρης σκλαβιάς. Μεγάλη δραστηριότητα ἀνέπτυξε ἡ Ἡπειρος στὴ Νοσηλευτικὴ πρόνοια.

Στὰ Γιάννενα, σχεδὸν σ' ὅλα τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, λειτούργησε νοσοκομεῖο. Στὴν Κύπρο ἱδρύθηκε λεπροκομεῖο μὲ δαπάνη «τοῦ κοινοῦ τῆς Πατρίδος». Τὴν συντήρηση, διατροφή καὶ ἐνδυση τῶν ἀσθενῶν αὐτῶν ἀνέλαβε σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἡ Ἐκκλησία. Νοσοκομεία ὑπῆρχαν καὶ στίς πόλεις τῆς Κρήτης.

Πολὺ ἀξιόλογο ὑπῆρξε τὸ νοσηλευτικὸ ἄσυλο τῆς Χίου ποὺ εἶχε πρωτοῖδρυθεῖ κατὰ τὰ τέλη τοῦ 13ου μὲ ἀρχὲς τοῦ 14ου αἰώνα. Ὀνομαζόταν «Ἀγία Ὑπακοή».

Τὴν ἐσωτερικὴ ἐπιστάσι εἶχαν οἱ κατὰ καιροὺς ἐφημέριοι καὶ ἡγούμενοι. Τὸ ἱδρυμα αὐτὸ ἔγινε πρότυπο ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὄχι μόνο γιὰ τὰ ὕλινὰ μέσα ποὺ διέθετε, ἀλλὰ κυρίως γιὰ τὴν τάξη καὶ τὴν πειθαρχία μὲ τὰ ὁποῖα λειτουργοῦσε. Γιὰ ὅλα αὐτὰ κάνει λεπτομερῆ λόγο ὁ «Κώδιξ τοῦ ἱεροῦ Νοσοκομείου τῶν ἀσθενῶν». Τὸ νοσοκομεῖο αὐτὸ διατηρήθηκε μέχρι τὸ 1822, ὁπότε καὶ καταστράφηκε μὲ τὸν ἀφανισμό τῆς Χίου.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἰδιαίτερα νοσηλευτικὰ ἱδρύματα τῶν διαφόρων πόλεων λειτούργησαν καὶ σὲ μοναστήρια μικρὰ νοσηλευτήρια.

Τὸν 16ον αἰώνα στὴν Ἀθήνα λειτούργησε, στὴν ἱερὰ μονὴ τῆς ἀγίας Φιλοθέης, νοσοκομεῖο τὸ ὁποῖο, ἀπὸ τὸ 1522 ὡς τὸ 1589, κάλυψε σχεδὸν ὅλες τίς νοσηλευτικὲς ἀνάγκες τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἰδιαίτερα τονίζεται ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς τῆς ἐποχῆς ὅτι στὸ Νοσοκομεῖο τῆς Ἀγίας Φιλοθέης νοσηλεύονταν ὅλοι οἱ ἀσθενεῖς χωρὶς διάκριση, Ὀρθόδοξοι, Καθολικοί, Ἑβραῖοι, Τούρκοι.

Σ' ὅλη τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας τὰ Μοναστήρια ὄχι μόνο διαφύλαξαν τὴν Ἑλληνικὴ καὶ Χριστιανικὴ Ὀρθόδοξη κληρονομιά, ἀλλὰ ἀπετέλεσαν καὶ τὰ κέντρα τῆς κοινωνικῆς πρόνοιας καὶ τῆς νοσηλευτικῆς περιθάλψεως. Ἦταν τὰ ἀσφαλέστερα καταφύγια, στὰ ὁποῖα προσέρχονταν καὶ νοσηλεύονταν οἱ τραυματίες καὶ οἱ ἀσθενεῖς ἀγωνιστές. Ὁ ἱατρὸς Ἀθαν. Γκιάλας, σὲ σχετικὴ ἔρευνα, ἀναφέρει ἀνάμεσα στὰ πιὸ γνωστὰ Μοναστήρια ποὺ χρησιμοποιήθηκαν σὰν Νοσοκομεία κατὰ τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Τούρκων καὶ τὰ ἐξῆς:

Τὸ μοναστήρι τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου τῶν Καλαβρύτων, τῆς Φανερωμένης στὴ Σαλαμίνα, κάτω ἀπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ ἐμπείρου ἱατροῦ καὶ ἡγουμένου τῆς Γρηγορίου. Τῆς Προυσοῦ Εὐρυτανίας, στὸ ὁποῖο πολλὰ φορὲς νοσηλεύτηκε καὶ ὁ στρατάρχης τῆς Ρούμελης Γεώργιος Καραϊσκάκης. Τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου στὸ Καστρί Κυνοῦριάς. Τῆς Κανδύλας Μαντινείας μὲ ἡγούμενο τὸν Καλλίνικο, διακεκριμένο ἱατροχειρουργό. Τὰ Μοναστήρια τῆς Ὁξυᾶς καὶ τῆς Βράχας Εὐρυτανίας, ὅπου νοσηλεύτηκαν πολλοὶ τραυματίες καὶ ὁ Καραϊσκάκης. Τοῦ Ὁσίου Λουκά Βοιωτίας, ποὺ ἀπὸ τὸν 17ον αἰῶνα χρησιμοποιοῦνταν σὰν Νοσοκομεῖο ποὺ κάλυπτε τίς νοση-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 143 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7 τεύχους.

λειυτικὲς ἀνάγκες τῆς περιοχῆς. Τῆς Εὐαγγελιστρίας τῆς Σκιαθου. Τοῦ Ἀγίου Γεωργίου Ἀργους καὶ τὸ Γυναικεῖο Μοναστήρι τῶν Ψαρῶν, ὅπου τὸ νοσοκομεῖο λειτοῦργησε μέχρι τὴν καταστροφὴ τοῦ νησιοῦ, στὰ 1824.

Βέβαια ἡ ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας δὲν παρουσιάζει πρόοδο στὴ Νοσηλευτικὴ, ὅπως φυσικὰ δὲν ἐμφανίζει ἐξέλιξη καὶ στοὺς ἄλλους τομεῖς τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς. Ὅμως ἡ προηγούμενη ὀνομαστικὴ ἀναφορὰ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σὰν ἓνα μικρὸ δείγμα τῆς ἀέαναης συμμετοχῆς καὶ τῆς προσφορᾶς τῆς Ἐκκλησίας στὸν πᾶσχοντα Ἕλληνα.

Κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸ πόλεμο, 1940 - 1941 ὁ τότε Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρύσανθος Φιλιππίδης διοργάνωσε τὴν «Πρόνοια τῶν Στρατευομένων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τῶν Ἀθηνῶν». Ἐνας ἀπὸ τοὺς τομεῖς ἦταν οἱ ἐπισκέψεις στοὺς τραυματίες ποὺ νοσηλεύονταν στὶς μεγάλες πόλεις (μὲ ὁμιλίες, λειτουργίες, ψυχαγωγίες, δῶρα).

Ἀργότερα, πολλές Μητροπόλεις τῆς Ἑλλάδος ἱδρυσαν, καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ συντηροῦν σήμερα, διάφορα Φιλανθρωπικὰ Ἰδρύματα γιὰ παιδιὰ, γέροντες καὶ ἀσθενεῖς. Πρόσφατη στατιστικὴ ἔδειξε ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἔχει ὑπὸ τὴν εὐθύνη της 400 ἱδρύματα.

Μεταξὺ αὐτῶν 64 εἶναι γηροκομεῖα, 7 Νοσοκομεῖα καὶ 5 ἄσυλα κατακοίτων.

Ἀκόμη, τὸ 1940 - 1941, μὲ τὴν πρωτοβουλία τοῦ ἀειμνήστου ἐθελοντῆ αἰμοδότη Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Παπακώστα ἡ Ἐκκλησία θέσπισε τὴν ἐθελοντικὴ αἰμοδοσία.

Τὰ Νοσηλευτικὰ ἱδρύματα, τὰ ὁποῖα ἱδρυσε καὶ συντήρησε ἐπὶ αἰῶνες ἡ Ἐκκλησία, δὲν ἦταν μόνο θεραπευτήρια τῶν σωματικῶν νόσων. Ἦταν, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, καὶ θεολογικὲς καὶ φιλοσοφικὲς σχολὲς στὶς ὁποῖες, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ πνεύματος τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἀσθενεῖς μάθαιναν νὰ βλέπουν τὴν ἀρρώστεια σὰν παιδαγωγικὸ μέσο, σὰν θεῖα ἐπίσκεψη, σὰν «σύντομη, κατὰ τὸν Γρηγόριο Θεολόγο, τῆς σωτηρίας δόξ», σὰν «θύρα ἀπὸ τὴν ὁποία εἰσέρχεται ὁ Θεὸς στὴ ζωὴ μας», «σὰν διδάσκαλο τῆς ταπεινώσεως καὶ τῆς ὑπομονῆς». Ἔτσι, δγαίνοντας οἱ ἀσθενεῖς ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖο ὑγιαίνει κατὰ τὸ σῶμα, εἶχαν καὶ τὴν ψυχὴ ἀνακαινισμένη, ἔτοιμη νὰ ἀκολουθήσει μιὰ ἀνοδικὴ πορεία στὴ ζωὴ, σὰν ἓνας πολῦτιμος πνευματικὸς παράγοντας τῆς οἰκογενείας, τῆς κοινωνίας τῆς πατρίδος ὅλης. Καὶ ἐδῶ ἀκριδῶς βρίσκεται ἡ μεγαλύτερη καὶ οὐσιωδέστερη συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας στὸ ἔργο τῆς νοσηλείας τῶν ἀσθενῶν: Οἱ προσπάθειές της γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς υγείας τοῦ σώματος συνοδεύονταν καὶ ἀπὸ παράλληλες προσπάθειες γιὰ τὴν θεραπεία τῆς ψυχῆς. Γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ψυχικῆς υγείας.

Ἡ Ἐκκλησία ὄχι μόνο ἱδρυσε καὶ ὀργάνωσε Νοσοκομεῖα οὔτε μόνο ὑπηρετήσε καὶ περιποιήθηκε τοὺς ἀρρώστους ἀλλὰ σ' ὅλες τὶς λειτουργικὲς τελετὲς της δέεται καὶ προσεύχεται ὑπὲρ τῶν ἀσθενῶν καὶ τῶν πασχόντων. Ἀναφέραμε ἤδη κάτι ἀπὸ τὴν Θ. Λειτουργίαν τοῦ Ἱ. Χρυσοστόμου ἀλλὰ μπορούμε νὰ θυμηθοῦμε καὶ τὶς παρακλήσεις πρὸς τὴν Παναγία μας, ὡς καὶ στὸ μυστήριό τοῦ Ἱ. Εὐχελαίου.

Σήμερα, μέσα στὸ κάθε νοσοκομεῖο, συναντᾷ κανεῖς ἓνα μικρὸ ἕρμωφο ἐκκλησάκι ἢ ἓνα ταπεινὸ προσκυνητάριο, γιὰ τὶς λειτουργικὲς ἀνάγκες τοῦ Νοσοκομείου καὶ τὶς πνευματικὲς ἀνάγκες τῶν ἀσθενῶν. Πολὺ συχνὰ βλέπει κανεῖς μέσα σ' αὐτὰ κάποιες πονεμένες ψυχὲς ποὺ χύνουν πύρινα τὰ αἰτήματά τους στὰ πόδια τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, «τῆς Γιάτρισσας, τῆς Ποιολύτρας», γιὰ τὴν ποθοῦμενη θεραπεία.

Μήπως δὲν τὸ βλέπουμε νὰ τὸ κάνουν αὐτὸ πολλοὶ γιατροὶ καὶ ἀδελφὲς προσευχόμενοι γιὰ τοὺς ἀρρώστους τους;

Παράλληλα ἡ Ἐκκλησία συμμετέχει στὸ νοσηλευτικὸ ἔργο τῶν Νοσοκομείων, μὲ τὴν παρουσία τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ πνευματικοῦ ποῦ, μὲ πολλὴ ἀγάπη καὶ συμπόνια, δέχεται πλῆθος ἱερὲς ἐξομολογήσεις ἀσθενῶν καὶ δίνει στὴν ψυχὴ ποὺ νοσεῖ ὅ,τι κανένα φάρμακο δὲν μπορεῖ νὰ δώσει, τὴ χαρὰ καὶ τὴν εἰρήνη ἀπὸ τὴν συμφιλίωση μὲ τὸ Θεό. Καὶ ὅλοι γνωρίζουμε πόσο συνεργάσιμος εἶναι ὁ ἀρρωστος ποὺ ἔχει ἀναπαυμένη συνείδηση.

Μὲ δέος καὶ σεβασμὸ στεκόμαστε μπροστὰ στὴ μεγάλη συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας στὸ ἔργο τῆς νοσηλείας τῶν ἀσθενῶν. Ἡ προσφορὰ της χαρακτηρίζεται μεγάλη γιατί ἀντιμετώπιζε πάντοτε τὸν ἀσθενῆ σὰν ψυχοσωματικὴ ὄντοτητα, ἐπομένως σὰν ἄτομο μὲ ἀνάγκες γιὰ διττὴ θεραπεία: Τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Καὶ ἐπειδὴ ἡ Ἐκκλησία μένει ἀπαρασάλευτη καὶ ἀμετακίνητη ἀπὸ τὶς ἀρχὲς καὶ τοὺς σκοποὺς της, πιστεύουμε πῶς θὰ συνεχίζει πάντοτε ἀπρόσκοπα τὸ ἔργο της καὶ τὴν προσφορὰ της πρὸς τὸν πᾶσχοντα ἄνθρωπο, τὴν «εἰκόνα τοῦ Θεοῦ».

Καὶ ἐμεῖς Νοσηλευτὲς καὶ Νοσηλεύτριες τοῦ 20οῦ αἰῶνα ποὺ διαλέξαμε γιὰ ἔργο μας τὴν φροντίδα τῆς υγείας τῶν πολιτῶν τῆς Κοινωνίας μας μπορούμε νὰ καταφεύγουμε στὴν Ἐκκλησία ποὺ εἶναι τόσο κοντὰ στοὺς ἀρρώστους μας γιὰ ἐνίσχυση, γιὰ βοήθεια, γιὰ κατεύθυνση, ὅταν αἰσθανόμαστε τὴν ἀνάγκη, ἰδιαιτέρα ὅταν ἀντιμετωπίζουμε νοσηλευτικὰ ἀδιέξοδα καὶ διλήμματα.

(Τέλος)]

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Η «Ελληνική Έταιρεία Χριστιανικών Γραμμάτων» προκήρυξε τον 7ο Πανελλήνιο Διαγωνισμό Λογοτεχνίας για μυθιστόρημα, ποίηση, διήγημα, δοκίμιο, μελέτη, θεατρικό έργο και παιδική λογοτεχνία για την άπονομη δώδεκα θραβείων με χρηματικά έπαθλα 50.000 έως 300.000 δραχμές. Τα έργα πρέπει να υποβληθούν ως τις 30 Σεπτεμβρίου, σε τρία αντίτυπα όσα έχουν εκδοθεί σε βιβλία και σε δύο δακτυλογραφημένα αντίτυπα τα ανέκδοτα. Τα βιβλία πρέπει να είναι εκδόσεως 1987.

Μεταξύ των θραβείων που θα δοθούν είναι και της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος (100.000 δραχμές) για τη συγγραφή εκλαϊκευμένης μελέτης με θέμα «ΕΝΟΡΙΑ: Ο Χριστός εν τῷ μέσω ἡμῶν». Ένδεικτικώς αναφέρεται ότι η εκλαϊκευμένη αυτή μελέτη θα μπορούσε να περιστραφεί ή και να συμπεριλάβει τα εξής θέματα:

1. Ένορία - Έπισκοπή - Εκκλησία.
2. Ένορία: Φανέρωση της Εκκλησίας.
3. Ένορία και μυστηριακή ζωή.
4. Ένορία και ὁρθόδοξη πνευματικότητα.
5. Ο Κληρικός και η Ένορία.
6. Οί λαϊκοί στην Ένορία.
7. Ένορία και νέοι.
8. Ένορία και γηρατιά.
9. Ίδιομορφίες συνθηκών του ἐνοριακοῦ ἔργου (μεγαλούπολη - πόλη - χωριό).
10. Ένορία: ὅλοι για ὅλους με τὸν Χριστό.

Η μελέτη πρέπει να είναι από 100 έως 150 δακτυλογραφημένες σελίδες και θα υποβληθεί σε δύο αντίτυπα, ως τις 30 Σεπτεμβρίου 1988, στη διεύθυνση: Έλληνική Έταιρεία Χριστιανικών Γραμμάτων, Θάλειας 32 155 61 Χολαργός (Αθήνα).

Τὴν ἔκδοση τῆς μελέτης πού θα θραβευθεῖ ἀναλαμβάνει ἡ Ἀποστολική Διακονία. (Πληροφορίες: Εὐάγγελος Λέκκος, τηλ. 01/7239.417).

ΕΝΑΣ ΑΙΩΝΟΒΙΟΣ ΛΕΥΓΙΤΗΣ,

ὁ πρωτοπρεσβύτερος Θεόδωρος Παπαθεοδώρου, σὲ ἡλικία 94 ἐτῶν, ἐκλήθη τὸν παρελθόντα μῆνα στὸ οὐράνιο θυσιαστήριο, ὅπου ἤδη προσεδρεύει, μετὰ ἀπὸ θητεία στὴ διακονία καὶ τὴν ἱερωσύνη συνολικὰ 52 ἐτῶν. Γεννημένος στὴ Σκούπα Ἡπείρου τὸ 1894, υἱὸς ἱερέως, φοίτη-

Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου

σε στὴν Ἱερατικὴ Σχολὴ Ἀρτῆς καὶ σπούδασε θεολογία στὴν Ἀθήνα (1927 - 31). Διάκονος ἀπὸ τὸ 1926 καὶ πρεσβύτερος ἀπὸ τὸ 1933, ὑπηρέτησε ὡς ἐφημέριος σὲ 1. ναοὺς τῶν Ἀθηνῶν καὶ στὸ Στρατό, ὡς κατηχητὴς καὶ ἱερατικῶς προϊστάμενος, ὡς πρόεδρος τοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου καὶ τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ προσέφερε πολὺτιμες ὑπηρεσίες σὲ ἄλλους τομεῖς, γι' αὐτὸ καὶ τιμήθηκε μετὰ τὸ μετάλλιον τῶν ἐξαιρέτων πράξεων, τὸν Ἀργυρὸ Σταυρὸ τοῦ Τάγματος Γεωργίου τοῦ Α' καὶ τὸν Χρυσὸ Σταυρὸ τοῦ Βασιλικοῦ Τάγματος τοῦ Φοίνικος.

Ἀς εἶναι αἰώνια ἡ μνήμη του!

ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΑΝΤΙΡΡΙΟ»

καὶ τὴν ἐνδειξὴ «περιοδικὴ ἔκδοση τῆς Κοινότητος, τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ συλλόγου "τὸ Καστέλι" καὶ τῆς Ἑνορίας Ἀντιρρίου» κυκλοφορεῖ ἕνα ἰδιαίτερα καλαίσθητο 16σέλιδο περιοδικό, τυπωμένο σὲ χαρτί ἰλλουστρασιῶν καὶ τετραχρωμία. Ἀποτελεῖ ἀξιόμιμητο παράδειγμα ἀγαστῆς συνεργασίας τῶν παραγόντων τοῦ Ἀντιρρίου, στὴν ὁποία —ἀν κρίνει κανεὶς ἀπὸ τὸ περιεχόμενο τοῦ περιοδικοῦ— σημαντικὴ εἶναι ἡ συμβολὴ τῶν δύο ἐφημερίων Ἀντιρρίου Ἀρχιμ. κ. Νεκταρίου Γκολιόπουλου καὶ Ἱερέως κ. Σωτηρίου Φουσέκη.

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

- Τσώνης Κων., ἱερεύς, Β4, ἔτη ὑπὴρ. 35, σύνταξη 68.714, ἐφάπαξ 1.443.301.
- Πορίκος Γεώργ., ἱερεύς, Γ6, ἔτη ὑπὴρ. 35, σύνταξη 65.027, ἐφάπαξ 1.416.532.
- Παπούλιας Ἰω., ἱερεύς, Γ6, ἔτη ὑπὴρ. 35, σύνταξη 65.027, ἐφάπαξ 1.380.751.
- Καψαμπέλης Ἡλίας, ἱερεύς, Β4, ἔτη ὑπὴρ. 35, σύνταξη 71.768, ἐφάπαξ 1.488.295.
- Θεοδωράκης Γερ., ἱερεύς, Δ7, ἔτη ὑπὴρ. 35, σύνταξη 52.460, ἐφάπαξ 1.204.041.
- Βούλγαρης Ἡλίας, ἱερεύς, Γ6, ἔτη ὑπὴρ. 35, σύνταξη 61.973, ἐφάπαξ 1.370.720.
- Δήμου Ἰω., ἱερεύς, Γ6, ἔτη ὑπὴρ. 34, σύνταξη 63.333, ἐφάπαξ 1.328.882.
- Κατσικαλάκης Ἐμμ., ἱερεύς, Β4, ἔτη ὑπὴρ. 35, σύνταξη 68.714, ἐφάπαξ 1.483.359.
- Μαμφρέδας Διον., ἱερεύς, Δ7, ἔτη ὑπὴρ. 35, σύνταξη 55.591, ἐφάπαξ 1.276.736.